

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

Evidenčné číslo: 101005/B/2022/36122163471125764

**PRACOVNÁ MIGRÁCIA CUDZINCOV NA ÚZEMIE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**

Bakalárska práca

2022

Simona Soboňová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
NÁRODOHOSPODÁRSKA FAKULTA

PRACOVNÁ MIGRÁCIA CUDZINCOV NA ÚZEMIE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Bakalárska práca

Študijný program: Ľudské zdroje a sociálny manažment

Študijný odbor: Ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: Katedra sociálneho rozvoja a práce

Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Silvia Šipikalová, PhD.

Bratislava 2022

Simona Soboňová

ABSTRAKT

SOBOŇOVÁ, Simona: *Pracovná migrácia cudzincov na územie Slovenskej republiky*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra sociálneho rozvoja a práce. – Vedúca záverečnej práce: doc. Ing. Silvia Šipikalová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2022, 57 s.

Bakalárska práca je vypracovaná na tému Pracovná migrácia cudzincov na území Slovenskej republiky. Cieľom je definovať postavenie cudzincov na slovenskom trhu práce, analyzovať ich kvalifikačnú štruktúru a rozmiestnenie v krajocho a profesiách a navrhnúť možné zmeny na zefektívnenie ekonomickej integrácie cudzincov na náš trh práce. Prvá kapitola sa zaoberá teoretickými východiskami problematiky. Vysvetlené sú kľúčové pojmy ako migrácia, zahraničná migrácia, migračné faktory, migračné teórie, trh práce, zmeny v migračnej politike, ktoré nastali pred a po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie a dotýka sa cudzej pracovnej sily, legislatívneho rámca a subjektov zaoberajúcich sa cudzou pracovnou silou. Kapitola 2 definuje ciele práce, použité metódy skúmania a metodiku práce. Tretia kapitola obsahuje analýzu aktuálnej situácie na pracovnom trhu Slovenskej republiky, ďalej sa zaoberá vývojom štruktúr cudzej pracovnej sily a následne využíva metódu komparácie na porovnanie dát s nedostatkovými profesiami na slovenskom trhu práce. Posledná časť tejto kapitoly pozostáva z návrhov zmien, ako účinnejšie integrovať cudzincov na pracovný trh Slovenskej republiky.

Kľúčové slová: cudzia pracovná sila, trh práce, pracovná migrácia, migrácia

ABSTRACT

SOBOŇOVÁ, Simona: *Labor migration of foreigners to the territory of the Slovak Republic*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of National Economy; Department of Social Development and Labour. – Thesis supervisor: doc. Ing. Silvia Šipikalová, PhD. – Bratislava: NHF EU, 2022, 57 p.

Theme of Bachelor thesis is Labor migration of foreigners to the territory of the Slovak Republic. The aim is to define the position of foreigners on the Slovak labor market, to analyze their qualification structure and distribution in regions and professions and to propose possible changes to streamline the economic integration of foreigners into our labor market. The first chapter deals with the theoretical basis of the issue. Key terms such as migration, foreign migration, migration factors, migration theories, labor market, changes in migration policy that occurred before and after the accession of the Slovak Republic to the European Union are explained, and deals with foreign labor, the legislative framework and entities dealing with foreign labor. Chapter 2 defines the objectives of the work, the research methods used and the methodology of the work. The third chapter contains an analysis of the current situation on the labor market of the Slovak Republic, further deals with development of foreign labor structures and then uses the method of comparison to compare data with scarce professions on the Slovak labor market. The last part of this chapter consists of proposals for the changes on how to integrate foreigners more effectively into the labor market of Slovak Republic.

Key words: foreign labor force, labor market, labor migration, migration

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 Súčasný stav riešenej problematiky.....	8
1.1 Vymedzenie, charakteristika a členenie základných pojmov	8
1.1.1 Migrácia	8
1.1.2 Migračné teórie	10
1.1.3 Faktory migrácie	12
1.2 Trh práce	15
1.3 Zmeny migračnej politiky pred a po vstupe Slovenskej republiky do EÚ	16
1.4 Cudzia pracovná sila v SR	19
1.4.1 Legislatívny rámec upravujúci zamestnávanie cudzincov na slovenskom trhu práce	20
1.4.2 Subjekty zaoberajúce sa pracovnou migráciou na území SR	22
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	27
3 Výsledky práce a diskusia.....	29
3.1 Analýza súčasného stavu pracovného trhu v SR.....	29
3.2 Analýza cudzej pracovnej sily na pracovnom trhu SR, jej štruktúry a ich komparácia s voľnými pracovnými miestami	33
3.2.1 Analýza vývoju kvalifikačne štruktúry cudzej pracovnej sily.....	36
3.2.2 Analýza vývoju rozmiestnenia cudzej pracovnej sily v krajocho SR a ich komparácia s nedostatkovými profesiami	39
3.2.3 Analýza profesijnej štruktúry cudzej pracovnej sily a ich komparácia s nedostatkovými profesiami	43
3.3 Návrhy zefektívnenia ekonomickej integrácie cudzincov na pracovný trh – Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025 a Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike	47
3.4 Diskusia.....	49
ZÁVER	51

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	53
---	-----------

ÚVOD

Pracovná migrácia je spoločenským javom vplývajúcim na ekonomiky, politiky a meniacu štruktúru pracovného trhu v krajinách. Keďže pôsobí do istej miery na budúcnosť krajín je potrebné ju riadiť a kontrolovať na štátnej úrovni, aby sa nestala bariérou v procese rozvoja krajiny. Je nutné spomenúť, že pracovná migrácia môže byť spôsobená rôznymi okolnosťami, avšak vo všeobecnosti je to potreba zlepšenia si životnej úrovne seba alebo svojej rodiny pomocou migrovania do inej krajiny za účelom zamestnania sa.

Hlavným cieľom bakalárskej práce je zadefinovať postavenie cudzincov na slovenskom trhu práce, analyzovať ich kvalifikačnú štruktúru a rozmiestnenie v krajinách a profesiách a navrhnúť možné zmeny na zefektívnenie ekonomickej integrácie cudzincov na náš trh práce.

V prvej časti práce sa venujeme teoretickým východiskám problematiky. Bolo potrebné definovať tieto východiská a vysvetliť kľúčové pojmy migrácia, zahraničná migrácia, migračná politika, migračné teórie a trh práce. Porovnať migračnú politiku pred a po vstupe Slovenskej republiky do Európskej Únie a tým poukázať na zmeny, ktoré boli vykonané. V tejto časti sa tiež zaoberáme cudzou pracovnou silou, legislatívnym rámcom a subjektami zaoberajúcimi sa cudzou pracovnou silou.

V empirickej časti práce analyzujeme aktuálnu situáciu na slovenskom trhu práce, charakterizujeme štruktúru cudzej pracovnej sily na slovenskom pracovnom trhu a približujeme štruktúry podľa vzdelania, regionálneho rozloženia a profesií. Následne robíme komparáciu zistených údajov z regionálnej a profesijnej štruktúry s voľnými pracovnými miestami na pracovnom trhu. Z týchto údajov zistíme, ktoré kraje a profesie majú najväčší nedostatok pracovnej sily.

Na základe výsledkov empirickej časti navrhujeme možnosti na zlepšenie integrácie cudzej pracovnej sily na náš trh práce. Jedným z návrhov je lepšia elektronizácia a prepojenie jednotlivých informačných systémov. Ďalej je to posilnenie spolupráce medzi jednotlivými subjektami zaoberajúcimi sa hľadaním pracovných miest pre cudzincov a následným začlenením týchto pracovníkov. Zber určitých dát, informovanosť a propagácia nedostatkových pracovných miest sú ďalším problémom, na ktoré poukazujeme a ktoré by bolo potrebné zlepšiť.

1 Súčasný stav riešenej problematiky

Táto kapitola sa venuje teoretickému východisku pre praktickú časť tejto bakalárskej práce. Na začiatku kapitoly sa nachádza teoretická časť vymedzujúca základné pojmy, ktoré budeme používať v našej problematike. Jedná sa o priblíženie kľúčových pojmov akými sú napríklad migrácia, migračné teórie, faktory migrácie a trh práce.

Časť kapitoly sa tiež zaoberá procesom vývoja migračnej politiky Slovenskej republiky od jej vzniku a popisuje zmeny, ktoré nastali v oblasti tejto politiky pred a po prijatí SR medzi členské krajiny Európskej únie. Môžeme tu nájsť aj podkapitoly približujúce cudziu pracovnú silu na území Slovenska a taktiež subjekty venujúce sa pracovnej migrácii štátnych príslušníkov iných krajín a legislatívny rámec riadiaci a upravujúci túto problematiku.

1.1 Vymedzenie, charakteristika a členenie základných pojmov

1.1.1 Migrácia

Migrácia je dôležitý a nezastaviteľný proces, ktorý vplýval a aj stále vplýva na zloženie obyvateľstva a jeho samotný vývoj počas celej histórie ľudstva. Pojem migrácia nie je zadefinovaný v slovenskom právnom poriadku, a preto budeme na účely tejto práce používať definíciu od autora Divinského, ktorý vo svojej práci definuje medzinárodnú migráciu ako „pohyb osoby, prípadne skupiny osôb, ktorí smerujú z jednej geografickej jednotky do druhej cez nejakú hranicu, či už administratívnu alebo politickú za účelom usadenia sa prechodne alebo definitívne na mieste inom, ako je ich miesto pôvodu.“¹ Migrovanie týchto osôb, tzv. migrantov, medzi krajinami môže byť v dvoch smeroch pohybu a na základe toho sa rozdeľujú dva základné typy migrácie na:

- imigrácia - čin príchodu do štátu alebo krajiny za účelom dočasného alebo trvalého usadenia sa, tzv. prísťahovalectvo;
- emigrácia - čin opustenia štátu alebo krajiny s úmyslom zostať dočasne alebo na trvalo v zahraničí, tzv. vystťahovalectvo.

Vyššie uvedená definícia medzinárodnej migrácie hovorí o prechode hraníc, avšak nemôžeme považovať všetky krátkodobé formy migrácie medzi krajinami (služobná cesta,

¹ DIVINSKÝ, Boris. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike - stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, 2005. s. 17. ISBN 80-89149-04-9.

návšteva rodiny) za medzinárodnú migráciu, a preto rozlišujeme migráciu podľa dĺžky trvania časového obdobia na tieto dve skupiny:

- krátkodobá migrácia – migrácia trvá v časovom období medzi 3 až 11 mesiacov;
- dlhodobá migrácia – migrácia trvá v časovom období 12 a viac mesiacov.²

Ďalej sa môžeme v odbornej literatúre stretnúť s týmito štandardnými rozdelením migrácie:

- vnútorná - pohyb osoby alebo skupiny osôb vo vnútri štátu s podmienkou, že si osoba alebo skupina osôb zriadila nové prechodné alebo trvalé bydlisko na území toho jedného štátu;
- zahraničná - pohyb osoby alebo skupiny osôb mimo ich obvyklého prechodného alebo trvalého pobytu a prekročenie medzinárodných hraníc do krajiny spojené so zmenou prechodného alebo trvalého pobytu;
- dobrovoľná - pohyb osoby alebo skupiny osôb vnútri krajiny alebo medzi krajinami bez nátlaku, po splnení určitých podmienok; sem radíme migráciu vykonávanú za účelom vzdelávania sa, zamestnania sa alebo zlúčenia sa s rodinou;
- nútená - pohyb osoby alebo skupiny osôb založený na nátlaku vonkajšieho prostredia vo forme napr. ohrozenia života a živobytia alebo dôvody spôsobené prírodným príčinením (suchá, povodne, sopečná aktivita, vlna tsunami, tornáda, zemetrasenia, atď.) alebo z príčin spôsobených človekom (vojnové konflikty, chemické katastrofy, jadrové katastrofy, ekologické katastrofy, atď.);
- legálna - pohyb osoby alebo skupiny osôb cez medzinárodné hranice krajiny v súlade s platným rámcom právnych predpisov, osoba alebo skupina osôb vlastní platný cestovný pas alebo disponuje platnými povoleniami a vízami;
- nelegálna - pohyb osoby alebo skupiny osôb spojený s nelegálnym prekročením hraníc krajiny, v ktorej území nedisponujú ani štátnym občianstvom, ani trvalým alebo prechodným pobytom;
- ekonomická - pohyb osoby alebo skupiny osôb v rámci krajiny alebo medzi krajinami s cieľom nájdenia výhodných ekonomických príležitostí;
- pracovná - pohyb osoby alebo skupiny osôb na území krajiny alebo z jednej krajiny do druhej za účelom nájdenia si zamestnania;

² DIVINSKÝ, Boris. *Zahraničná migrácia v Slovenskej republike - stav, trendy, spoločenské súvislosti*. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, 2005. 215 s. ISBN 80-89149-04-9.

- rodinná – pohyb osoby alebo skupiny osôb s úmyslom:
 - o rodinného zlúčenia manžela/manželky, rodiča, detí alebo iných príbuzných;
 - o založenia rodiny, prípadne nového manželského zväzku medzi migrantom a obyvateľom danej krajiny;
 - o sprevádzania rodinného príslušníka vstupujúceho na územia krajiny ako migrant.³

Z pohľadu tejto práce sa v ďalších častiach budeme venovať dobrovoľnej, zahraničnej, legálnej, pracovnej imigrácii cudzincov z iných krajín v krátkodobom aj dlhodobom časovom období na území SR.

1.1.2 Migračné teórie

Migrácia je zložitý jav, na ktorom sa podieľa mnoho členov s rozličnou motiváciou. Počas jej priebehu sa deje značné kvantum procesov a popritom sa všetko môže meniť vzhľadom na kultúrne alebo priestorové súvislosti. Zásluhou týchto všetkých skutočností nie je možné zhrnúť migráciu len do jedinej teórie, a preto si v tejto časti uvedieme a vysvetlíme niekoľko **migračných teórií**, ktoré boli popísané v článku Teórie medzinárodnej migrácie: Recenzia a Hodnotenie (Theories of International Migration: A Review and Appraisal) od Douglasa S. Masseyho a kolektívu ďalších autorov z roku 1993.

Neoklasická ekonómia patrí medzi najdôležitejšie teórie migrácie a hovorí nám o tom, že rozhodnutia, správanie a pohyb jednotlivcov sú založené na túžbe čo najviac maximalizovať ich vlastný príjem. Ďalej nám táto teória objasňuje, že migrácia je zapríčinená odlišnosťami medzi dopytom a ponukou na pracovných trhoch v rozličných krajinách, konkrétne na rozdiely v mzdách, podmienkach zamestnanosti a v migračných nákladoch. Neoklasickú ekonomickú teóriu vieme rozdeliť na makroekonomickú, ktorá je pokladaná za najznámejšiu a najstaršiu teóriu medzinárodnej migrácie a bola originálne vytvorená na vysvetlenie pracovnej migrácie v procese ekonomického rozvoja a mikroekonomickú časť teórie. Táto teória sa pozerá na medzinárodnú migráciu ako na formu investície do ľudského kapitálu a hovorí o tom, že racionálni jednotlivci sa rozhodujú

³ MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA PRE MIGRÁCIU (IOM). International migration law: Glossary on Migration. [online] Geneve: International Organization for Migration. 2019. 233 s. ISSN 1813-2278. [cit. 2021-11-21]. Dostupné na: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf

migrovať z dôvodu očakávania čistého, najmä finančného výnosu, ku ktorému došli analýzou nákladov a prínosov z migrácie.⁴

Teória novej ekonomickej migrácie sa na rozdiel od neoklasickej ekonomickej teórie nepozera na rozhodnutia jednotlivcov, ale zameriava sa na rozhodnutia mnohočlenných jednotiek tvorených príbuznými osobami - zvyčajne sú to rodiny alebo domácnosti. V tomto prostredí sa osoby danej jednotky snažia konať kolektívne, nielen preto, aby sa ich príjmy maximalizovali, ale aj preto, aby sa minimalizoval risk pre príjem jednotky a prekonal sa obmedzenia spojené s rozličnými zlyhaniami trhu, s výnimkou zlyhaní na trhu práce.⁵

Duálna teória pracovného trhu sa pozerá na migráciu z odlišného pohľadu ako neoklasická ekonomická teória a teória ekonomickej migrácie. Táto teória nie je zameraná ani na rozhodnutia jednotlivca a ani na rozhodnutia rodiny alebo domácností, pretože obidve možnosti sú považované za rozhodovacie procesy na mikroúrovni. V duálnej teórii pracovného trhu sa sústredíme na sily pôsobiace na vyšších úrovniach, tzv. moderné priemyselné ekonomiky. Z vnútorných pracovných požiadaviek týchto ekonomík je potom určovaná medzinárodná migrácia. Na základe tejto teórie sa dospelo k tomu, že napr. nízke mzdy a vysoká nezamestnanosť v krajine pôvodu nie sú spúšťačom imigrácie, ale je to práve naliehavá potreba zahraničnej pracovnej sily na trhu práce prijímacej krajiny. Dôvody, prečo sa toto deje, vychádzajú zo štyroch hlavných charakteristík vyspelých priemyselných spoločností a ich ekonomík. Sú nimi štrukturálna inflácia, motivačné problémy (motivácia pracovníka na pracovnom mieste bez sociálneho statusu), ekonomický dualizmus a demografia ponuky pracovnej sily.⁶

⁴ MASSEY, Douglas Steven, et al. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In Population and Development Review [online]. New York: Population Council, 1993, roč. 19, č. 3, s. 431–466. [cit. 2021-11-23]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/270203247_Theories_of_International_Migration_A_Review_and_Appraisal

⁵ MASSEY, Douglas Steven, et al. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In Population and Development Review [online]. New York: Population Council, 1993, roč. 19, č. 3, s. 431–466. [cit. 2021-11-23]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/270203247_Theories_of_International_Migration_A_Review_and_Appraisal

⁶ MASSEY, Douglas Steven, et al. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In Population and Development Review [online]. New York: Population Council, 1993, roč. 19, č. 3, s. 431–466. [cit. 2021-11-23]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/270203247_Theories_of_International_Migration_A_Review_and_Appraisal

Teória svetového systému, tak isto ako aj duálna teória pracovného trhu, sa nezameriava na rozhodovacie procesy na mikroúrovni, ale na vyššie úrovne akými sú ekonomiky krajín. Podľa tejto teórie je medzinárodná migrácia samovoľným a prirodzeným výsledkom narušení a dislokácií, ktoré sú nevyhnutné a dochádza k nim v procese globalizácie a prieniku nových firiem na trh cez štátne hranice krajiny.⁷

1.1.3 Faktory migrácie

Migrácia ako proces pohybu osôb je ovplyvňovaná správaním, rozhodnutiami a okolnosťami, ktorých pôvod pochádza z rôznych úrovní národného hospodárstva. Ďalším aspektom ovplyvňujúcim migráciu obyvateľov sú aj **faktory migrácie**, ktoré sú považované za činitele alebo dôvody prečo sa vôbec migrácia deje. Tieto faktory vieme rozdeliť na základe toho, akým smerom na daného migranta vplývajú:

- priťahujúce, tzv. pull faktory;
- vytláčajúce, tzv. push faktory.

Priťahujúce faktory vytvárajú súbor činiteľov, ktoré robia krajinu atraktívnejšou pre pobyt. Zaraďujeme sem napr. vysoké mzdy v krajine s porovnaním so susednými krajinami, vysoký záujem po pracovnej sile, silné hospodárstvo v krajine, cieľové krajiny vyznačujúce sa nadpriemernou životnou úrovňou.

Vytláčajúce faktory sú presným opakom priťahujúcich faktorom. Vytvárajú tlak na obyvateľov a nútia ich hľadať iné možnosti mimo oblasti ich bydliska pre zlepšenie ich vlastnej či už finančnej, sociálnej alebo inej situácie. Do tejto kategórie spadajú napr. nízky dopyt po pracovnej sile, malá priemerná mzda za mesiac, vysoká nezamestnanosť a inflačná špirála v krajinách pôvodu.⁸

⁷ MASSEY, Douglas Steven, et al. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In Population and Development Review [online]. New York: Population Council, 1993, roč. 19, č. 3, s. 431 – 466. [cit. 2021-11-23]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/270203247_Theories_of_International_Migration_A_Review_and_Appraisal

⁸ The World Bank. Migration and Remittances: Eastern Europe and Former Soviet Union [online]. Washington: The World Bank, 2006. 213 s. ISBN 978-0-8213-6233-4. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: [https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwib8PH01Nn3AhWKtKQKH5F0AWoQFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2Fdocumentation.lastradainternational.org%2FIsi docs%2F285%2520Migration%2520Remittances%2520\(World%2520Bank\).pdf&usg=AOvVaw23mrR6Sh-w1lzFep_K19BE](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwib8PH01Nn3AhWKtKQKH5F0AWoQFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2Fdocumentation.lastradainternational.org%2FIsi docs%2F285%2520Migration%2520Remittances%2520(World%2520Bank).pdf&usg=AOvVaw23mrR6Sh-w1lzFep_K19BE)

Migrácia ako jav ovplyvňuje a badateľne aj je ovplyvňovaná ekonomickou oblasťou hospodárstva krajiny. Avšak táto oblasť nie je jedinou sférou, ktorá na migráciu pôsobí. Migrácia má značnú spojitosť aj s inými sférami akými sú politická, demografická a sociálno-kultúrna sféra, ktoré majú s istou intenzitou tiež možnosť vplývať na vývin migrácie a preto Svetová banka (The World Bank) rozčlenila niektoré najčastejšie priťahujúce a vytlačajúce faktory ku jednotlivým sféram do nasledujúcej tabuľky.⁹

⁹ The World Bank. Migration and Remittances: Eastern Europe and Former Soviet Union [online]. Washington: The World Bank, 2006. 213 s. ISBN 978-0-8213-6233-4. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: [https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwib8PH01Nn3AhWKtKQKHSF0AWoQFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2Fdocumentation.lastradainternational.org%2Fsi-docs%2F285%2520Migration%2520Remittances%2520\(World%2520Bank\).pdf&usg=AOvVaw23mrR6Sh-w1lzFep_K19BE](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwib8PH01Nn3AhWKtKQKHSF0AWoQFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2Fdocumentation.lastradainternational.org%2Fsi-docs%2F285%2520Migration%2520Remittances%2520(World%2520Bank).pdf&usg=AOvVaw23mrR6Sh-w1lzFep_K19BE)

Tabuľka č. 1: Vytlačajúce/push a priťahujúce/pull faktory migrácie

	Push faktory	Pull faktory
Ekonomické a demografické	- chudoba - nezamestnanosť - nízke mzdy - vysoká pôrodnosť - nedostupnosť zdravotnej starostlivosti a vzdelania	- možnosť vyššej mzdy - potencionálny rast životného štandardu - možnosť osobného a kariérneho rozvoja
Politické	- konflikt, násilie, nebezpečenstvo, vojna - nekompetentné spravovanie verejných vecí - korupcia - porušovanie ľudských práv	- ochrana a bezpečie - politická sloboda
Sociálno-kultúrne	- rozličné druhy diskriminácie – napr. rasová, rodová, náboženská atď.	- zjednotenie rodiny - etnická migrácia - nediskriminačné prostredie

Zdroj: The World Bank, Migration and Remittances: Eastern Europe and Former Soviet Union

Push a pull faktory rozdeľujú krajiny podľa smeru pohybu a pôsobenia na zdrojové krajiny - pôvodné krajiny - z ktorých sú obyvatelia motivovaní alebo nútení odísť, a cieľové krajiny, kam sú obyvatelia priťahovaní na základe neuspokojených potrieb z pôvodnej krajiny. Neuspokojené potreby migrantov môžu zahŕňať hociktoré z jednotlivých faktorov vyššie spomenutých v tabuľke číslo 1, ale stále prevládajú najmä ekonomické faktory, akými sú napr. mzdový rozdiel krajín, ktoré často motivujú obyvateľov k pracovnej migrácii na cudzí pracovný trh.

1.2 Trh práce

Jedným z kľúčových pojmov, ktoré je nevyhnutné zadefinovať a objasniť pre účely tejto bakalárskej práce je slovné spojenie trh práce. Pod týmto pojmom rozumieme priestor, kde sa obchoduje s pracovnou silou, ktorá je predávaná osobami uchádzajúcimi sa o pracovné miesto (zamestnanci) a kupovaná možnými zamestnávateľmi ponúkajúcimi voľné pracovné pozície.¹⁰

Práca nemôže existovať bez držiteľa a je to cieľavedomá ľudská činnosť, na ktorú jedinec využíva súhrn svojich fyzických a psychických daností, znalostí a zručností využívaných na výrobu statkov a poskytovanie služieb za účelom získania finančnej a inej odmeny. Finančná odmena predstavuje cenu práce v podobe mzdy, platu alebo dôchodku, avšak cena práce nepredstavuje jediný determinant, na základe ktorého sa potencionálni zamestnanci rozhodujú. Svoje rozhodnutia zakladajú aj na nefinančných, neekonomických faktoroch ako napr. prestíž pracovnej pozície, rizikovosť vykonávania pracovnej pozície alebo prostredie, kde sa majú vykonávať pracovné povinnosti.¹¹

Trh práce sa zakladá na vzťahoch štyroch hlavných subjektov, ktoré ho tvoria a sú to domácnosti, podniky, štát a odbory a niektoré z týchto subjektov reprezentujú stranu ponuky a dopytu na pracovnom trhu.¹² Ponuku predstavujú všetky osoby (domácnosti), ktoré sú držiteľom výrobného faktoru – práce a ponúkajú vlastnú pracovnú silu na tomto trhu za účelom získania mzdy. Ponuka je ovplyvňovaná mnohými skutočnosťami akými sú napríklad veľkosť populácie, počet práceschopného obyvateľstva a priemerný počet hodín odpracovaných hodín pracovnou silou za rok.¹³ Dopyt po práci je určovaný zo strany zamestnávateľa a rozumieme pod ním požiadavku po pracovných silách pri danej cene práce za účelom obsadenia pracovných miest. Tento dopyt po pracovných silách je odvodený a súvisí od dopytu po tovaroch a službách a teda priamo aj s ekonomickou aktivitou.¹⁴ Štát má za úlohu ovplyvňovať chod trhu pomocou štátnych zásahov a právnych regulácií.

¹⁰ TULEJA, Pavel. *Analýza pro ekonomy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. 336 s. ISBN 978-80-251-1801-6.

¹¹ WINKLER, Jiří – WILDMANNOVÁ, Mirka. *Evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 1999, 143 s. ISBN 80-7226-195-9.

¹² ROSIČ, Martin – KLAMÁR, Radoslav. *Trh práce a politika zamestnanosti pre geografov*. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2015. 173 s. ISBN 978-80-555-1437-6.

¹³ BARTOŠOVÁ, Viera - KLIEŠTIK, Tomáš. *Všeobecná ekonomická teória: Mikroekonómia*. Žilina: Žilinská Univerzita, 2003. s. 112. ISBN 80-8070-171-7.

¹⁴ TULEJA, Pavel. *Analýza pro ekonomy*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. s. 257. ISBN 978-80-251-1801-6.

Posledným zásadným subjektom trhu práce sú odbory, ktoré zastupujú zamestnancov pri styku s podnikmi alebo štátom a svojim pôsobením vplývajú na trh samotný.¹⁵

Na trhu práce dochádza aj k stavu, kedy je agregátna ponuka rovná agregátnemu dopytu, čo znamená, že pracovné sily ponúkajú pri danej úrovni reálnej mzdy toľko práce, koľko sami požadujú a zamestnávatelia najímajú také množstvo pracovnej sily, koľko sú ochotní pri danej mzde najímať. Vtedy dochádza na trhu práce k stavu zvanému rovnováha. Tento rovnovážny stav môže byť prerušený zmenou úrovne reálnej mzdy, čo spôsobí nerovnosť medzi dopytom a ponukou a vtedy vznikne stav nerovnováhy.¹⁶

1.3 Zmeny migračnej politiky pred a po vstupe Slovenskej republiky do EÚ

Významnú časť začlenenia cudzincov do spoločnosti tvorí práve ekonomická integrácia, ktorá zaisťuje cudzincom istotu v podobe ekonomickej nezávislosti. Jedným z nevyhnutných krokov je vytvorenie prostredia a predpokladu pre zamestnávanie a podnikanie štátnych príslušníkov iných krajín.

V tom istom roku ako vznikla Slovenská republika boli prijaté jediné dokumenty, ktoré sa v tom čase dotýkali migrácie. Tieto dokumenty s názvom *Zásady migračnej politiky SR* sa skladali len z 10 ustanovení a rovnako ako aj ďalšie vtedy platné právne predpisy dotýkajúce sa azylu a pobytu cudzincov (Zákon č. 73/1995 o pobyte cudzincov na území SR; zákon č. 283/1995 o utečencoch), boli považované za nepostačujúce. Bolo potrebné zmodernizovať a rozšíriť tieto inštrumenty, aby sa nestali prekážkou v ďalšom rozvoji.

Počas prvých piatich rokov začiatku 3. milénia muselo Slovensko prejsť výraznými zmenami týkajúcich sa migračnej politiky ako takej. Dôvodmi boli zmeny v imigrácií a nedostatočný migračný manažment, ktorý sa nevedel vysporiadať so zmenami a potrebami vtedy aktuálnej imigračnej situácie, ale nemenej dôležitým motívom bolo naplánované prijatie krajiny do Európskej únie. V rozmedzí rokov 2002 až 2004 môžeme pozorovať pokrok v legislatíve a v zladení právnych noriem a predpisov SR a EÚ. Prijali sa právne

¹⁵ ROSIČ, Martin – KLAMÁR, Radoslav. *Trh práce a politika zamestnanosti pre geografov*. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2015. s. 9. ISBN 978-80-555-1437-6.

¹⁶ LISÝ, Ján et al. *Ekonomika v novej ekonomike*. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2005. 622 s. ISBN 80-8078-063-3.

normy ako napr. Zákon č. 48/2002 o pobyte cudzincov, Zákon č. 480/2002 o azyle, Zákon č. 477/2003 o ochrane štátnej hranice, Zákon č. 500/2004 o hlásení pobytu občanov a registri obyvateľov, Zákon č. 365/2004 Antidiskriminačný zákon a prijaté boli aj zákony, ktoré usmerňujú rozličné oblasti akými sú napr. zamestnávanie, podnikanie, sociálna starostlivosť, zdravotná starostlivosť a mnoho iných zákonov prihládajúcich na zahraničných migrantov. 1. mája 2004 bola krajina prijatá do únie, avšak oprávneným slovenským inštitúciám sa nepodarilo vytvoriť základ pre vtedajší moderný manažment migrácie až do roku 2005. Rok po vstupe do EÚ bolo akútne potrebné prijať novú migračnú politiku a na to bol odpoveďou prvý strategický dokument zaoberajúci sa migráciou s názvom *Koncepcia migračnej politiky Slovenskej republiky* prijatý začiatkom roka 2005. Koncepcia slúžila na prevedenie a pretlmočenie smerníc EÚ do legislatívneho prostredia SR v zmysle vytvorenia všeobecných pravidiel pre migráciu. Táto koncepcia predstavovala základný kameň, na ktorom sa rozvíjala migračná politika modernej doby.¹⁷

V roku 2009 bol prijatý významný dokument pod názvom *Koncepcia integrácia cudzincov SR*, ktorý sa sústreďuje na definovanie rozličných opatrení, princípov, základných cieľov a nástrojov integrácie cudzincov. Zaoberá sa aj hlavnými oblasťami integračných aktivít, ktoré aj detailne popisuje.¹⁸ Kvôli narastajúcim potrebám a tlaku sa musela zastaralá Koncepcia z roku 2005 aktualizovať, odpoveďou bol vznik nového dokumentu vo februári 2011 - *Koncepcné zámery migračnej politiky SR na obdobie rokov 2011-2015*. Tento dokument bol orientovaný na medzinárodnú spoluprácu, prípravu a tvorbu národnej legislatívy a jej zrovnanie s legislatívou EÚ, ochranu hraníc, manažment migrácie a organizačné a inštitucionálne zabezpečenie.¹⁹

¹⁷ DIVINSKÝ, Boris. Zahraničná migrácia v Slovenskej republike: Vývojové trendy od roku 2000. [online]. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o., 2007. 68 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiO34yHyNn3AhURuqQKHdKcBZwQFnoECAIQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.iz.sk%2Fdownload-files%2Fsk%2Fiom%2Fspa-boris-divinsky-Zahranicna-migracia-v-Slovenskej-republike.pdf&usg=AOvVaw0sMCaP2dqsen8ZVQPBvIfO>

¹⁸ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Koncepcia integrácie cudzincov Slovenskej republiky. [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2009. 96 s. [cit. 2022-05-12] Dostupné na:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjPsqnWxdn3AhWXt6QKHVVhBUMQFnoECAgQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.employment.gov.sk%2Ffiles%2Fslovensky%2Fministerstvo%2Fintegracia-cudzincov%2Fdokumenty%2Fkoncepcia-integracie-cudzincov-v-slovenskej-republike.pdf&usg=AOvVaw1thaRBi-KQegLqXTZ6lytG>

¹⁹ MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Koncepcné zámery migračnej politiky Slovenskej republiky na obdobie rokov 2011 – 2015. [online]. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR 2011. 9 s. [cit. 2022-05-14]. Dostupné na: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwj>

V auguste 2011 vláda Slovenskej republiky prijala uznesenie č. 574 obsahujúce hlavný dokument, predstavujúci základ pre vytvorenie novodobej politiky zaoberajúcej sa migráciou, nazývaný *Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020*. Cieľ tejto migračnej politiky zahŕňa vytvorenie predpokladov hlavne v oblasti legálnej migrácie, prijímania migrantov a ich začlenenie do spoločnosti a prístup na trh práce. Ďalej sa venuje otázke skvalitnenia a zefektívnenia hraničných kontrol a bojom proti nelegálnej migrácii. Nasledujúcim cieľom je aj prispievanie k prijatiu všeobecného európskeho azylového systému a zúčastňovať sa na vytváraní medzinárodných partnerstiev s krajinami EÚ a krajinami tretích štátov za účelom posilnenia vzťahov medzi migráciou a rozvojom.²⁰

V septembri 2021 bol schválený nový „základný dokument SR a východisko pre budovanie modernej, komplexnej a účinnej politiky vlády vo všetkých oblastiach migrácie.“²¹ Ide o dokument s názvom *Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025*. Zakladá sa na dokumente *Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020* a je aj jeho pokračovaním. Jedným z hlavných cieľov tejto aktuálnej migračnej politiky je vytvoriť vhodné predpoklady pre pracovnú mobilitu, a tým čiastočne pomôcť v neželanom demografickom vývoji slovenského obyvateľstva a zabezpečenie predpokladov pre efektívne a bezproblémové začlenenie cudzincov do spoločnosti. Ďalej sa zameriava na účinný manažment a zvládanie migračných tokov a vytváranie novej návratovej politiky pre občanov, ktorí prichádzajú naspäť do SR zo zahraničia. Pozornosť zameriavajú nielen na boj proti nelegálnej migrácii, ale aj na jej prevenciu v krajinách pôvodu pomocou rôznych druhov pomoci a v neposlednom rade sa kladie dôraz aj na azylovú politiku, na medzinárodnú ochranu a jej udeľovanie podľa právneho poriadku.²²

Mkr3Kydn3AhXxsaQKHWHQCKwQFnoECBIQAQ&url=https%3A%2F%2Fhsr.rokovania.sk%2Fdata%2Fatt%2F117984_subor.rtf&usg=AOvVaw3bI-k4JADyw6SCZ-EP4AeS

²⁰ MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020. [online]. Bratislava:Ministerstvo vnútra SR, 2011. 18 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky>

²¹ MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025. [online]. Bratislava:Ministerstvo vnútra SR, 2021. 15 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky>

²² MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025. [online]. Bratislava:Ministerstvo vnútra SR, 2021. 15 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky>

1.4 Cudzia pracovná sila v SR

Slovensko sa od začiatku svojho vzniku na konci minulého tisícročia stáva krajinou, do ktorej migrujú nielen cudzinci z EÚ, ale aj občania tretích krajín. Kvôli tejto skutočnosti Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVaR) zareagovalo vytvorením strategického dokumentu s názvom *Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike*, ktorý slúži na riadenie zamestnávania cudzincov v SR. Táto stratégia reaguje na znepokojivé demografické zmeny slovenského obyvateľstva, zmeny na pracovnom trhu spojenými s technologickým pokrokom a najmä sa sústreďuje na už spomínané riadenie a reguláciu migrácie a začleňovanie cudzincov do spoločnosti.

Keď hovoríme o zamestnávaní cudzincov, tak na Slovensku rozdeľujeme túto pracovnú silu do dvoch hlavných skupín:

1. Štátni príslušníci, ktorí sú občanmi jednej z členských krajín EÚ, Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP) alebo Švajčiarskej konfederácie (CH) – po splnení stanovených predpokladov podľa zákona majú občania týchto krajín rovnaké právne postavenie na slovenskom trhu práce ako občan SR.
2. Štátni príslušníci, ktorí sú občanmi tretích krajín a konkrétne sem patria všetky krajiny sveta, ktoré nepatria do EÚ, nepatria k zmluvným štátom Dohody o EHP alebo to nie je CH alebo do tejto kategórie môžu patriť aj osoby bez akejkoľvek štátnej príslušnosti.²³ Pracovné sily tretích krajín rozdeľujeme do dvoch typov:
 - a. Štátni príslušníci z tretích krajín s trvalým pobytom na území SR - títo cudzinci majú totožné podmienky s občanom SR pri zamestnávaní sa na trhu práce;
 - b. Štátni príslušníci z tretích krajín s prechodným pobytom na území SR – títo cudzinci môžu mať udelený prechodný pobyt na základe zamestnania alebo sezónneho zamestnania. Prechodný pobyt môžu cudzinci získať aj po obdržaní modrej karty EÚ alebo môžu získať tzv. jednotné povolenie na pobyt a zamestnanie, t.j. určitý druh prechodného pobytu za účelom

²³ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. *Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike*. [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2018. 51 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjv8LqKy9n3AhUD76QKHTL_A5YQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.employment.gov.sk%2Ffiles%2Fslovensky%2Fuvod%2Finformacie-cudzinci%2Fstrategia.pdf&usg=AOvVaw2aBcMn9xEB4iP5PudyDEvC

zamestnania, ktorý môžu cudzinci získať na základe dokladu o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta.

Cudzinec z tretej krajiny môže podať žiadosť o prechodný pobyt v zahraničí na zastupiteľskom úrade SR poverenom pre krajinu, kde je cudzinec občanom alebo kde má cudzinec bydlisko, alebo na cudzineckej polícii v SR, kde má cudzinec miesto pobytu. Prechodný pobyt je vždy vystavený na určité časové obdobie a je viazaný na jeden účel, ktorý môže byť napr. aj zamestnanie a cudzinec má možnosť odísť a znova prísť na územie SR v tomto časovom rozmedzí. Cudzinec môže mať udelený prechodný pobyt s maximálnou dĺžkou 5 rokov a cudzinec, ktorý žiada o prechodný pobyt na účely sezónneho zamestnania sa môže zdržiavať na území SR najviac po dobu 180 dní v priebehu 12 po sebe nasledujúcich mesiacov.²⁴

V osobitných prípadoch môže byť cudzincom z tretích krajín udelený špeciálny typ pobytu, tzv. tolerovaný pobyt, ktorý spadá pod § 58 zákona o pobyte cudzincov, a pokiaľ je cudzinec evidovaný pod týmto typom pobytu, môže byť zamestnaný len v prípade, ak mu bol tento pobyt udelený z dôvodov ako sú rešpektovanie súkromného a rodinného života, pridelené dočasné útočisko od vlády SR alebo ak sa cudzinec stal obeťou obchodovania s ľuďmi. Za týchto dôvodov môže byť tolerovaný pobyt po uplynutí 90 dní predĺžený a môže byť cudzincovi udelené aj povolenie na zamestnanie.²⁵

1.4.1 Legislatívny rámec upravujúci zamestnávanie cudzincov na slovenskom trhu práce

Štátni príslušníci krajín EÚ, EHP, CH alebo tretích krajín, ktorým bol udelený trvalý pobyt majú jednoduchší prístup na pracovný trh a ako bolo už vyššie spomenuté, po splnení istých stanovených podmienok majú pri zamestnaní sa rovnaké právne postavenie ako občan SR. Na druhú stranu, štátni príslušníci tretích krajín, ktorým bol udelený prechodný pobyt,

²⁴ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. Analýza podmienok podnikania a zamestnávania cudzincov na Slovensku. [online]. Bratislava: Slovak Business Agency, 2019. 80 s. [cit. 2022-04-30]. Dostupné na:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjczYqDz9n3AhVI_aQKHcAwAKEQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Fmonitoringmsp.sk%2Fwp-content%2Fuploads%2F06%2FAnal%25C3%25BDza-podmienok-podnikania-a-zamestn%25C3%25A1vania-cudzincov-na-Slovensku.pdf&usg=AOvVaw1BvjBH-XLRabPBBxU38hPF

²⁵ § 58 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/404/20220330>

sa riadia rozličným a komplikovanejším legislatívnym rámcom. Najdôležitejšie právne predpisy zaoberajúce sa touto problematikou zamestnávania cudzincov sú predovšetkým nasledujúce:

- Zákon č. 5/2004 o službách zamestnanosti – tento zákon sa samostatne zaoberá zamestnávaním občanov tretích krajín na území SR;²⁶
- Zákon č. 404/2011 o pobyte cudzincov – tento zákon upravuje proces žiadania o povolenia na pobyt, definuje druhy pobytov a doklady potrebné na pobyt cudzincov;²⁷
- Zákon č. 480/2002 o azyľe – zaoberá sa azyľovým konaním a začleňovaním azyľových žiadateľov do spoločnosti;²⁸
- Zákon č. 311/2001 Zákonník práce – zaoberá sa pracovnoprávnymi vzťahmi medzi zamestnávateľmi, ktorí sídlia na území SR a občanmi, ktorí nemajú štátnu príslušnosť a sú zamestnaní v SR;²⁹
- Zákon č. 82/2005 o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní;
- Zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 580/2004 Z. z. o zdravotnom poistení a o zmene a doplnení zákona č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Vláda SR každoročne vydáva nové vyhlásenia a nahlásenia, ktorými upravuje, dopĺňa a aktualizuje zákony upravujúce zamestnávanie cudzincov na trhu práce a tým reaguje na aktuálne potreby a situáciu v prostredí pracovného trhu. Jedným z najnovších nariadení je nariadenie vlády č. 94/2022, ktorým sa zjednodušuje proces vstupu vodičov autobusov a vodičov kamiónovej vnútroštátnej aj medzinárodnej dopravy na náš pracovný trh a v období marca a apríla tohto roku musela Národná rada SR promptne zareagovať na situáciu na území Ukrajiny a na hromadný prílev cudzincov a schválila zákon č. 92/2022 Z. z. o niektorých ďalších opatreniach v súvislosti so situáciou na Ukrajine a následne vydala

²⁶Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20060101.html>

²⁷Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/404/20220330>

²⁸Zákon č. 480/2002 o azyľe a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-13]. Dostupné na: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/480/vyhlasene_znenie.html

²⁹Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/311/20220401>

niekoľko nariadení vlády SR, ktoré medzi iným upravujú aj podmienky zamestnávania občanov tretích krajín počas trvania danej mimoriadnej situácie.

1.4.2 Subjekty zaoberajúce sa pracovnou migráciou na území SR

Na Slovensku pôsobí viacero štátnych aj mimovládnych inštitúcií a subjektov, ktoré sa aktívne zaoberajú migrantmi prichádzajúcimi do krajiny za účelom nájsť si zamestnanie. Tieto subjekty sa odlišujú hlavne vo svojich rozličných kompetenciách, pôsobnostiach a v čase, kedy prichádzajú do styku s cudzincom. Ďalej uvedieme štátne inštitúcie, ministerstvá a subjekty, ktoré sa touto problematikou najviac zaoberajú.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Jednou z činností MPSVaR SR je vytváranie právnych predpisov regulujúcich zamestnávanie štátnych príslušníkov iných krajín v SR, podmienok pre ich vstup na pracovný trh a predpokladom pre udelenie súhlasu na zamestnanie sa. Venujú sa vypracúvaniu právnych predpisov o sociálnej pomoci pre cudzincov a konkrétne úkony spojené so sociálnom pomocou zastrešuje 46 úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, ktoré zohrávajú významnú úlohu.

Tieto úrady spolupracujú so zamestnávateľmi, nezamestnanými občanmi alebo cudzincami a aj s agentúrami dočasného zamestnávania a popri svojich činnostiach akými sú napr. pomoc nezamestnaným pri hľadaní zamestnania, evidencia nezamestnaných, rekvalifikácia a poradenstvo pre nezamestnaných, zisťovanie stavu trhu práce, sa venujú aj zamestnávaniu cudzincov z krajín EÚ/EHP/CH a aj tretích krajín. Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny (UPSVaR) sa stará o prideľovanie, predlžovanie a odobratie povolení na zamestnanie pre cudzincov, následne vedie evidenciu získaných povolení. Ponúka služby poskytovania poradenskej pomoci týkajúcej sa možností na zamestnanie a informuje cudzincov o voľných pracovných miestach aj s podrobnými informáciami. Ďalej eviduje uzatvorenia a ukončenia pracovno-právnych vzťahov cudzincov z krajiny EÚ/EHP/CH a aj cudzincov z tretích krajín a zaznamenáva aj prípadné nenastúpenie cudzincov do pracovného pomeru. Má vo svojej kompetencii, ako úrad poskytujúci sociálnu pomoc, aj priznanie a vyplácanie dávky v hmotnej núdzi.³⁰

³⁰ BACHTÍKOVÁ, Ivana – BARGEROVÁ, Zuzana – GULIČOVÁ, Mária Grethe. Organizácia azylovej a migračnej politiky v Slovenskej republike. [online]. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácie pre migráciu, 2012. 65 s. ISBN 978-80-89506-24-8. [cit. 2022-05-15]. Dostupné na:

Ministerstvo vnútra SR

Ministerstvo vnútra SR (MV SR) realizuje svoje činnosti spojené s našou problematikou pomocou Migračného úradu MV SR (MÚ) a Úradu hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru (ÚHCP P PZ).

MÚ predstavuje správnu inštitúciu zodpovednú za udeľovanie azylu a doplnkovej ochrany cudzincom a poskytuje cudzincom medzi iným aj pomoc nájsť si zamestnanie a vzdelanie potrebné na nájdenie si zamestnania s pomocou mimovládnych organizácií zameraných na integráciu cudzincov.

ÚHCP P PZ je útvar spravujúci úlohy ako napr. kontrola hraníc, boj proti nelegálnej migrácii, vydávanie, obnovovanie a zrušenie povolenia na pobyt pre štátnych príslušníkov iných krajín, kontrola ich pobytu, ich vyhost'ovanie atď. Na území SR sa nachádza celkovo 12 Oddelení cudzineckej polície PZ, ktoré patria medzi inštitúcie prvého kontaktu s cudzincami. Tieto inštitúcie sú oprávnené dohliadať napr. na dodržiavanie povinností cudzinca, oprávnenosť jeho pobytu a plnenie podmienok pobytu do čoho zapadá aj pobyt na účel zamestnania. Oddelenie cudzineckej polície musí byť upovedomené o vzniku a aj ukončení pracovno-právneho styku cudzinca prostredníctvom zamestnávateľa a následne toto oddelenie eviduje všetky tieto skutočnosti.³¹

Zamestnávateľ

Zamestnávateľ sa dostáva do styku s cudzincom v pracovno-právnom vzťahu po tom, čo ho zamestnal. Zamestnávateľ musí spĺňať isté stanovené podmienky v prípade, že chce zamestnávať cudzincov z tretích krajín. Zamestnávateľ smie zamestnať najviac 30 % občanov z tretích krajín z celkového počtu zamestnancov, ak sa jedná o zamestnanie s nedostačujúcim množstvom pracovnej sily. Zamestnávateľ môže zamestnať štátneho príslušníka tretej krajiny aj do sezónneho zamestnania, ktoré je v zhode s § 21 ods. 5 zákona

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi2rNKn0dn3AhVHyKQKHdH1Cz4QFnoECAgQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.emn.sk%2Fphocadownload%2Femn_studies%2Femn-sk_studia_organ_migr_a_azyl_politiky_sr_sk_v-jul-2012.pdf&usg=AOvVaw2dLogdbmwA8FTEYnuy0pj0

³¹ BACHTÍKOVÁ, Ivana – BARGEROVÁ, Zuzana – GULIČOVÁ, Mária Grethe. Organizácia azylovej a migračnej politiky v Slovenskej republike. [online]. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácie pre migráciu, 2012. 65 s. ISBN 978-80-89506-24-8. [cit. 2022-05-15]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi2rNKn0dn3AhVHyKQKHdH1Cz4QFnoECAgQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.emn.sk%2Fphocadownload%2Femn_studies%2Femn-sk_studia_organ_migr_a_azyl_politiky_sr_sk_v-jul-2012.pdf&usg=AOvVaw2dLogdbmwA8FTEYnuy0pj0

o službách zamestnanosti. Zamestnávateľ zamestnávajúci cudzieho štátneho príslušníka má napríklad tieto povinnosti:

- upovedomiť UPSVaR písomnou formou - formulárom, tzv. Informačnou kartou, o začiatku, ukončení alebo nenastúpení do pracovného pomeru cudzinca do 7 pracovných dní;
- požadovať od cudzinca kópiu platného dokladu o pobyte alebo iný doklad oprávňujúci pobyt podľa osobitného predpisu ešte pred tým, ako je cudzinec prijatý zamestnávateľom do pracovného pomeru. Kópia je zamestnávateľom uchovaná až do ukončenia pracovného pomeru s daným cudzincom;
- uzavrieť s cudzincom pracovnú zmluvu o pracovno-právnom vzťahu podľa zákonných ustanovení;
- prihlásiť cudzinca do Sociálnej poisťovne predtým ako začne pracovať v zamestnaní a odhlásiť ho do ôsmich dní po ukončení pracovného pomeru;
- prihlásiť cudzinca do zdravotnej poisťovne do ôsmich dní odkedy bol uzatvorený pracovný pomer a odhlásiť ho do ôsmich dní po ukončení pracovného pomeru;
- informovať policajný útvar písomnou formou o ukončení pracovného pomeru cudzinca tretej krajiny do troch pracovných dní.³²

³³Zamestnávateľ môže podľa § 23a) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov uzavrieť pracovný pomer s tým občanom tretej krajiny, ktorý:

- disponuje trvalým pobytom na území SR;
- má člena rodiny, ktorý je občanom jedného zo štátov EÚ a má právo na pobyt v SR;
- má prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny:
 - o po skončení doby 12 mesiacov neustáleho pobytu na území SR od pridelenia prechodného pobytu, ktorého zámerom je spojenie rodiny;
 - o má člena rodiny, ktorý je vlastníkom modrej karty;

³² MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. Analýza podmienok podnikania a zamestnávania cudzincov na Slovensku. [online]. Bratislava: Slovak Business Agency, 2019. 80 s. [cit. 2022-04-30]. Dostupné na:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjczYqDz9n3AhVI_aQKHcAwAKEQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Fmonitoringmsp.sk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F06%2FAnal%25C3%25BDza-podmienok-podnikania-a-zamestn%25C3%25A1vania-cudzincov-na-Slovensku.pdf&usg=AOvVaw1BvjBH-XLRabPBBxU38hPF

³³§ 23a) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20060101.html>

- má poskytnutý prechodný pobyt cudzinca z tretej krajiny a disponuje osvedčením Slováka žijúceho v zahraničí;
- má prechodný pobyt na účel štúdia a ak sa jedná o vysokoškolského študenta, jeho pracovný výkon môže byť maximálne 10 alebo 20 hodín za týždeň alebo tomuto zhodné množstvo dní alebo mesiacov za rok;
- požiadal si o udelenie azylu alebo mu už bol udelený azyl atď.

Ďalšie typy štátnych príslušníkov tretích krajín, ktoré môže zamestnávateľ zamestnať, sú uvedené v § 23a) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Agentúra dočasného zamestnávania

Tento typ agentúry sa dostáva do pracovno-právneho styku so štátnym príslušníkom tretej krajiny presne tak, ako zamestnávateľ. Agentúra dočasného zamestnávania je fyzická alebo právnická osoba, ktorá spĺňa všetky stanovené podmienky na jej založenie a v prípade zamestnávania cudzincov z tretích krajín musí pôsobiť na trhu dlhšie ako tri roky. Primárnou činnosťou agentúry je zamestnať občanov (občan SR aj občan inej krajiny) v pracovnom pomere a na obmedzený čas ho prideliť k užívateľskému zamestnávateľovi na Slovensku, kde vykonáva cudzinec prácu pod jeho dozorom a vedením alebo na účel jeho vyslania,³⁴ avšak cudzinec z tretích krajín môže byť pridelený len k zamestnávateľovi v zamestnaní, kde sa nachádza nedostatok pracovnej sily. Agentúra uzatvorí v písomnej forme s cudzincom pracovnú zmluvu so všetkými stanovenými náležitosťami a cudzincovi nevzniká žiadna povinnosť platiť agentúre dočasného zamestnávania za poskytnuté služby - za tieto poplatky platí užívateľský zamestnávateľ. Maximálna dĺžka dočasného pridelenia je 24 mesiacov³⁵ a bližšie podrobnosti o agentúre dočasného zamestnávania sú obsiahnuté v § 29 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

³⁴§ 29 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20060101.html>

³⁵ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. Analýza podmienok podnikania a zamestnávania cudzincov na Slovensku. [online]. Bratislava: Slovak Business Agency, 2019. 80 s. [cit. 2022-04-30]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjczYqDz9n3AhVI_aQKHcAwAKEQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Fmonitoringmsp.sk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F06%2FAnal%25C3%25BDza-podmienok-podnikania-a-zamestn%25C3%25A1vania-cudzincov-na-Slovensku.pdf&usq=AOvVaw1BvjBH-XLRabPBBxU38hPF

Všetky z vyššie vymenovaných subjektov prichádzajúcich do kontaktu s cudzími pracovnými silami najčastejšie, majú vzťahy aj medzi sebou navzájom, ktoré fungujú na základe vzájomnej spolupráce. Správne vykonávanie ich jednotlivých činností v oblasti pracovnej migrácie cudzincov vedie ku zefektívneniu riadenia, kontrolovania a vykonávania rozličných evidencií štátnych príslušníkov cudzích krajín, ktorí emigrovali na Slovensko za účelom zamestnania sa a ich následnému úspešnému integrovaniu sa na slovenský pracovný trh. K týmto cieľom môžu prispieť svojimi informáciami, poradenstvom a službami ohľadne zamestnávania aj mimovládne subjekty ako napr. Medzinárodná organizácia pre migráciu, Spoločnosť ľudí dobrej vôle a iné, ktoré ponúkajú svoje služby spojené so všeobecným integrovaním cudzincov do slovenskej spoločnosti.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom bakalárskej práce je definovať postavenie cudzincov na slovenskom trhu práce, analyzovať ich kvalifikačnú štruktúru a rozmiestnenie v krajocho a profesiách a navrhnúť možné zmeny na zefektívnenie ekonomickej integrácie cudzincov na náš trh práce.

Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné naplniť všetky uvedené čiastkové ciele.

Prvý čiastkový cieľ je zdefinovať teoretické východiská problematiky, oboznámiť sa s kľúčovými pojmami ako migrácia, zahraničná migrácia, migračná politika, migračné teórie a trh práce.

Druhým čiastkovým cieľom je oboznámiť sa s vývojom migračnej politiky pred a po vstupe Slovenskej republiky do Európskej Únie a tým poukázať na zmeny, ktoré boli vykonané.

Tretí čiastkový cieľ je analyzovať aktuálnu situáciu na slovenskom trhu práce a priblíženie súčasného prostredia na pracovnom trhu z pohľadu cudzej pracovnej sily.

Štvrtý čiastkový cieľ je charakterizovať štruktúry cudzej pracovnej sily na slovenskom pracovnom trhu a priblížiť štruktúry cudzej pracovnej sily podľa vzdelania, rozloženia v krajocho a profesii, na základe čoho vieme identifikovať, v ktorých profesiách je najväčšie zastúpenie pracovných migrantov a porovnať ich s pracovnými miestami, v ktorých je nedostatok pracovnej sily.

Piaty a záverečný čiastkový cieľ práce je navrhnúť zmeny na zefektívnenie ekonomickej integrácie cudzincov na náš trh práce.

Teoretickú časť sme vypracovali na základe vhodných odborných zdrojov, literatúry a internetových zdrojov z dôvodu aktuálnosti údajov. Primárnym zdrojov informácií boli vedecké zborníky, vedecké práce a publikácie, zákony a právne normy, knižné zdroje.

Praktická časť bola vypracovaná na základe sekundárnych údajov a informácií z MPSVaR SR, konkrétne z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, ďalej zo Štatistického úradu SR, odkiaľ sme čerpali údaje o slovenskom pracovnom trhu, o cudzej pracovnej sile a jej štruktúrach. V kapitole 3.1 sme využili metódu analýzy, pomocou ktorej sme zistili aktuálnu situáciu na pracovnom trhu. V kapitole 3.2 sme znova použili metódu analýzy na priblíženie vývoja štruktúr cudzej pracovnej sily v oblasti kvalifikácie, rozmiestnenia v krajocho a profesiách a následne sme využili metódu komparácie na porovnanie zistených údajov z regionálnych a profesijných štruktúr so zamestnaniaми s nedostatočnou pracovnou silou. Použili sme aj metódu syntézy, pomocou ktorej sme z jednotlivých skúmaných dát

mohli spraviť celkový obraz o cudzej pracovnej sile na slovenskom trhu práce a jej nedostatkoch v určitých profesiách.

Grafy a tabuľky boli nami vytvorené z údajov zo Štatistického úradu SR a MPSVaR.

3 Výsledky práce a diskusia

V teoretickej časti práce sme zameriavali pozornosť na charakteristiku a klasifikáciu pojmov, priblíženie podmienok zamestnávania cudzej pracovnej sily, legislatívny rámec dotýkajúci sa tejto problematiky a subjektov zaoberajúcich sa pracovnými migrantami.

V tejto kapitole sa budeme zaoberať analýzou, syntézou a komparáciou štatistických údajov so zámerom naplnenia hlavného cieľa práce. Na úvod budeme analyzovať súčasný stav trhu práce na území Slovenska a priblížime aktuálnu situáciu z pohľadu cudzej pracovnej sily.

V podkapitole 3.2 sa zameriavame na analýzu cudzej pracovnej sily na trhu práce a rozborom si priblížime vývoj rozličných štruktúr a ich komparáciou s nedostatkovými pracovnými profesiami docielime závery práce. Kapitulu uzatvoríme návrhmi, ktoré by mohli zefektívniť ekonomickú integráciu cudzincov na pracovnom trhu v SR.

3.1 Analýza súčasného stavu pracovného trhu v SR

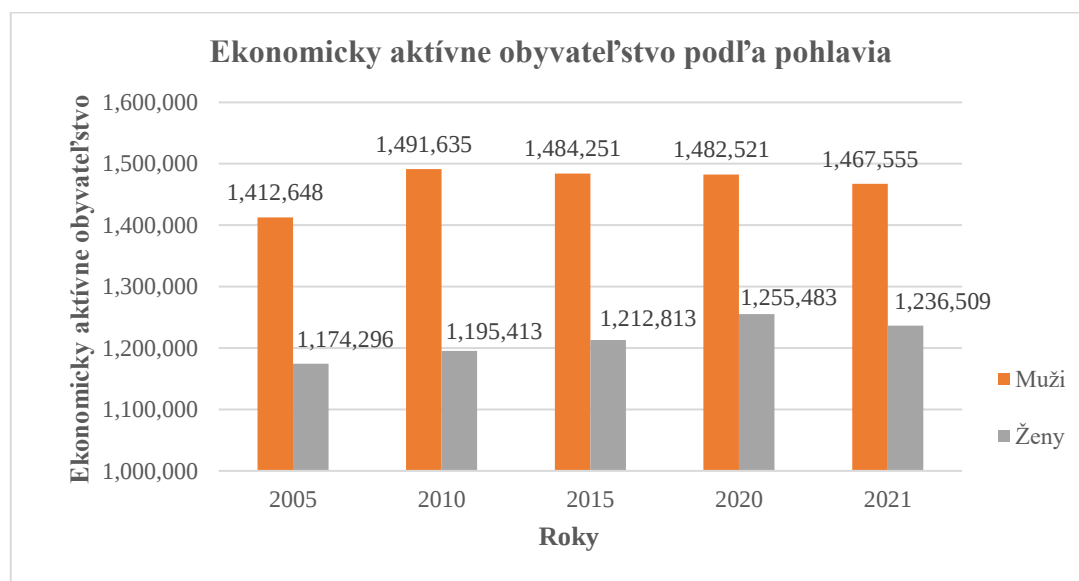
V tejto podkapitole sa budeme zameriavať na tretí čiastkový cieľ, ktorého úlohou je analyzovať aktuálnu situáciu na slovenskom trhu práce a priblíženie súčasného prostredia na pracovnom trhu z pohľadu cudzej pracovnej sily. Zdrojmi pre číselné údaje a grafické znázornenia v tejto časti sú štatistické údaje z ÚPSVaR a Štatistického úradu SR.

Slovenský pracovný trh je jedným z citlivých a zraniteľných oblastí slovenskej ekonomiky. V minulom desaťročí sme mohli pozorovať veľký záujem zahraničných investorov vďaka vtedajším slovenským nízkym mzdám a vysokej miere nezamestnanosti. Avšak v posledných rokoch môžeme evidovať na našom trhu práce nedostatok domácich pracovných síl spojený s rastom miezd, čo naznačuje, že získanie pracovnej sily na území Slovenska sa podstatne mení.

Slovenská republika mala k dátumu 31. december 2021 spolu 5 434 712 obyvateľov z čoho bolo 3,08 %, t.j. 167 519 cudzincov s platným pobytom na území SR. Pomalým, ale súvislým tempom narastá počet cudzincov žijúcich na Slovensku a oproti minulému roku (31. 12. 2020) evidujeme až 11,7 % prírastok. Z tohto celkového počtu cudzincov tvoria jednu tretinu (33,48 %) len občania členských štátov EÚ/EHP/CH a zostávajúce dve tretiny, reprezentujúce 111 427 štátnych príslušníkov z tretích krajín, sú zložené zo 76,54 % z cudzincov tretích krajín s platným prechodným pobytom, 23,39 % z cudzincami z tretích krajín s trvalým pobytom a zostávajúcich 0,07 % patrí cudzincom s tolerovanými pobytom.

V roku 2021 sa nachádzalo na území Slovenska 2 704 064 obyvateľov, ktorí boli ekonomicky aktívni. Zaradujeme sem aj pracovných migrantov z tretích krajín a aj cudzincov z krajín EÚ, EHP alebo CH.³⁶ V minulom roku bolo evidovaných v priemere 22 437 pracovných migrantov z tretích krajín a 29 751 migrantov pochádzalo z EÚ/EHP/CH.

Graf č. 1: Ekonomicky aktívne obyvateľstvo podľa pohlavia

Zdroj: Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

Z vyššie uvedeného grafu ekonomicky aktívneho obyvateľstva vieme spozorovať nenápadný nárast medzi každým časovým obdobím až do roku 2020. Nasledujúcim rokom sa počty mužov aj žien v ekonomicky aktívnom veku zmenšili a celkovo sa počet ekonomicky aktívnych obyvateľov menšil o 1,24 % oproti minulému roku, čo môžeme vidieť aj v nepatrnom poklese znázornenom na grafe.

V roku 2009 pracovný trh zasiahla kríza, ktorá spôsobila výrazný nárast v miere nezamestnanosti pokladaný za jeden z najvyšších v celej EÚ.³⁷ Aj v nasledujúci rok, 2010, sa miera nezamestnanosti držala na úrovni skoro 12,5 %. Avšak, v grafe číslo 2 môžeme sledovať už vyššie spomínaný pád miery nezamestnanosti, čo bolo spôsobené prísunom

³⁶ MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Prezídium Policajného zboru. Úrad hraničnej a cudzineckej polície. Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie cudzincov na Slovensku. 2021. [online]. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 104 s. [cit. 2022-05-15] Dostupné na: https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocnky/rok_2021/2021-rocenka-UHCP-SK.pdf

³⁷ HAVRAN, Peter -MACHLICA, Gabriel. Trh práce v krízovom roku 2009. [online]. Bratislava: Ministerstvo financií SR. 2010. [cit. 2022-05-16]. Dostupné na: https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/20453/80/2010_17_Trh_prace.pdf

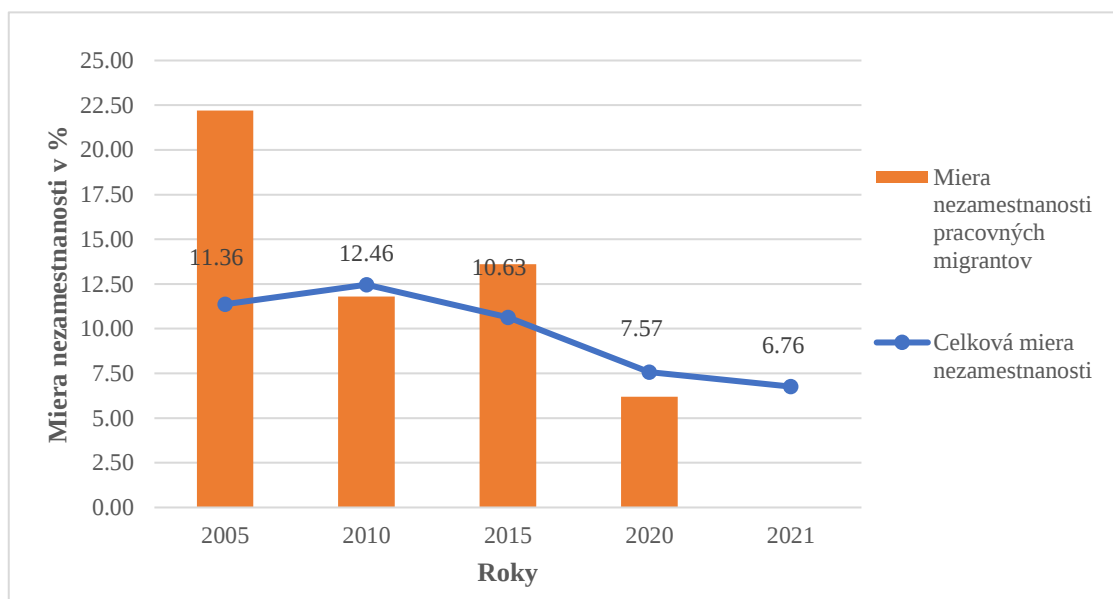
zahraničných investícií a v roku 2015 už zaznamenávame pokles celkovej miery nezamestnanosti pod 11 %. V minulom roku, tj. rok 2021 sledujeme pokles celkovej miery nezamestnanosti až pod úroveň 7 % .

V spojení s cudzou pracovnou silou na území SR sme počas pripravovania materiálov narazili na problém nedostupnosti údajov z verejných zdrojov o miere nezamestnanosti za rok 2021, v čom môžeme vidieť medzery, ktoré majú v evidovaní týchto informácií štátne inštitúcie, ktoré neposkytujú tieto dáta na svojich internetových portáloch ani inou formou. Do roku 2017 boli dostupné údaje o miere nezamestnanosti cudzincov, avšak posledné a najaktuálnejšie údaje o celkovej miere nezamestnanosti cudzej pracovnej sily máme z roku 2020, vtedy dosiahla táto špecifická miera nezamestnanosti hodnotu 6,2 % , čo znamenalo, že SR sa nachádza pod priemernou mierou nezamestnanosti vo všetkých krajinách OECD, pričom táto hodnota bola 10 %. Eviduje túto informáciu OECD v dokumente, ktorý vypracováva pre každý rok s názvom International Migration Outlook.³⁸

V grafe číslo 2 môžeme pozorovať vývoj priemernej miery nezamestnanosti za celé obyvateľstvo SR spolu s priemernou mierou nezamestnanosti cudzincov na pracovnom trhu. Na základe vyššie spomenutých skutočností sme uviedli do grafu údaje o miere nezamestnanosti pracovných migrantov len do roku 2020. Na začiatku pozorovaného obdobia môžeme vidieť vysokú mieru nezamestnanosti u cudzincov prevyšujúcu celkovú mieru nezamestnanosti až o 11 percentuálnych bodov. V roku 2010 môžeme pozorovať výrazné zníženie miery nezamestnanosti cudzincov, i keď v tom istom období stúpala celková miera nezamestnanosti. V roku 2015 môžeme však sledovať opačný trend. Celková miera nezamestnanosti mierne klesla oproti roku 2010, avšak miera nezamestnanosti cudzincov naopak čiastočne stúpala. V roku 2020 pozorujeme podobný pokles či celkovej nezamestnanosti na Slovensku, alebo miery nezamestnanosti cudzincov.

³⁸ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ (OECD). International Migration Outlook 2021: Slovak Republic. [online]. Paris: OECD Publishing. 2021. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/29f23e9d-en>

Graf č. 2: Miera evidovanej nezamestnanosti cudzincov na trhu práce SR

Zdroj: Štatistický úrad SR a Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD)³⁹

Tabuľka s číslom 2 uvádza vzdelanostnú štruktúru cudzincov pracujúcich na území Slovenskej republiky za rok 2021. Najväčšie zastúpenie na pracovnom trhu majú cudzie pracovné sily, ktoré dosiahli stredné odborné vzdelanie a predstavujú viac ako 10 % z celkového množstva všetkých pracovníkov na trhu práce, ktorí tiež dosiahli stredné odborné vzdelania. Druhý najvyšší podiel (9,30 %) majú pracovníci ukončením úplným stredným odborným vzdelaním a tretie najvyššie zastúpenie cudzích pracujúcich na našom domácom trhu práce disponuje základným vzdelaním, čo predstavuje hodnotu podielu 6,21 % z celkového počtu všetkých pracovníkov so základným vzdelaním. Z uvedených druhov vzdelania má cudzia pracovná sila najnižšie zastúpenie vo stupni vzdelania úplné stredné všeobecné vzdelanie, čo predstavuje podiel 0,39 %. V tabuľke môžeme pozorovať aj vyšší percentuálny podiel na celkovom množstve pracovníkov na danom stupni vzdelania ako ten, ktorý bol uvedený vyššie. Je to skupina cudzích pracovníkov bez školského vzdelania, so 44,71 % podielom na počte všetkých pracovníkov na našom trhu práce, ktorí sú evidovaní bez školského vzdelania.

³⁹ ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ (OECD). International Migration Outlook: Foreign-born unemployment. [online]. Paris: OECD Publishing. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/ba5d2ce0-en>

Tabuľka č. 2: Vzdelanostná štruktúra pracujúcich migrantov za rok 2021

Stupeň vzdelania	Počet pracovních migrantov z EÚ/EHP/CH	Počet pracovních migrantov z tretích krajín	Podiel obidvoch typov pracovníkov na celkovom počte pracovníkov s daným stupňom vzdelania v %
Základné	3 042	894	6,21
Nižšie stredné odborné	2 801	400	0,59
Stredné odborné	7 466	9 454	10,72
Úplné stredné odborné	5 202	4 805	9,30
Úplné stredné všeobecné	2 227	1 212	0,39
Vyššie odborné	219	202	2,35
Vysokoškolské – 1. stupeň	1 133	1 949	3,37
Vysokoškolské – 2. stupeň	4 732	3 245	1,21
Vysokoškolské – 3. stupeň	328	41	1,35
Bez školského vzdelania	154	25	44,71
Neurčené	2 446	211	-
Spolu	29 751	22 437	2,04

Zdroj: Štatistický úrad SR a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

3.2 Analýza cudzej pracovnej sily na pracovnom trhu SR, jej štruktúry a ich komparácia s voľnými pracovnými miestami

Táto podkapitola a jej príslušné časti sa venujú štvrtému čiastkovému cieľu zaoberajúcemu sa identifikácii úlohy cudzej pracovnej sily na trhu práce v SR pomocou rozboru vývoju vzdelanostnej štruktúry, štruktúry rozmiestnenia cudzincov v jednotlivých krajoch SR a profesijnej štruktúry. Na základe štruktúry rozmiestnenia v krajoch a profesijnej štruktúry, sme uskutočnili komparáciu s voľnými pracovnými miestami na trhu práce uvedených v zoznamoch zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily a použili sme syntézu na zhrnutie všetkých skúmaných údajov. Zdrojom väčšiny dát v týchto podkapitolách je internetový portál MPSVaR SR a Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), avšak počas vyhľadávanií dát a práce s danými portálmi sme si mohli všimnúť

nedostatky vo viacerých oblastiach. Považujeme za potrebné aktualizovať tieto webové stránky a spraviť ich efektívnejšími. Prínosom by bolo aj zlepšenie spolupráce a výmeny informácií medzi inštitúciami navzájom, čo spomínajú aj autori Rievajová, Přívara a Mayerová v článku Pracovná migrácia cudzincov na území Slovenskej republiky.⁴⁰

Za rok 2021 bolo na území SR zamestnaných v priemere 52 188 cudzincov zo 103 krajín sveta s informačnou kartou alebo povolením na zamestnanie. V nasledujúcich tabuľkách a grafoch sú uvedené číselné údaje z verejne dostupných zoznamov a štatistík, ktoré publikuje každý mesiac ÚPSVaR. Pre účely analýzy budeme čerpať z mesačných štatistík zamestnávania cudzincov na území SR a budeme využívať najmä štatistiky z časového obdobia rokov 2016 až 2021 na skúmanie vývoja počtu zahraničných pracovníkov v sledovanom období. Údaje sme získali spriemerovaním mesiacov v jednotlivých rokoch. Budeme sa venovať údajom o občanoch z krajín EÚ/EHP/CH s informačnou kartou a príslušníkom tretích krajín, ktorí sú držiteľom povolenia na zamestnanie. Údaje použité v analýzach nezahŕňajú občanov tretích krajín s informačnou kartou bez povolenie zamestnať sa.

⁴⁰RIEVAJOVÁ, Eva - PŘÍVARA, Andrej - MAYEROVÁ, Kamila. LABOR MOBILITY OF FOREIGNERS IN SLOVAK REPUBLIC. In The EUrASEANs: journal on global socio-economic dynamics. [online]. 2019, č. 5 (18), s. 55-64. ISSN 2539-5645. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: <https://euraseans.com/index.php/journal/article/view/164>

**Tabuľka č. 3: Zamestnávanie občanov z krajín EÚ/EHP/CH na území SR za rok 2021
- 10 krajín s najvyšším počtom pracovných migrantov**

Krajina pôvodu	Počet pracovných migrantov	Podiel na celkovom počte pracovných migrantov z krajín EÚ/EHP/CH v %
Rumunsko	7 307	24,56
Česká republika	5 969	20,06
Maďarsko	5 069	17,04
Poľsko	2 531	8,51
Bulharsko	2 467	8,29
Chorvátsko	1 294	4,35
Taliansko	1 264	4,25
Španielsko	764	2,57
Nemecko	635	2,13
Francúzsko	459	1,54

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Občania členských krajín EÚ, EHP a CH majú garantované právo zamestnať sa v akejkoľvek štáte EÚ a majú zaručené rovnaké právne postavenie a aj podmienky na pracovnom trhu ako majú aj občania danej krajiny. Avšak od prvého štvrťroka 2020, bola situácia na trhu práce ovplyvňovaná pandémiou ochorenia Covid-19, v dôsledku ktorého sa musel pohyb občanov medzi krajinami regulovať a tým sa aj skomplikovala situácia pre nových pracovných uchádzačov na zamestnanie z cudzích krajín.

Na slovenskom trhu práce bolo v roku 2021 zaevidovaných v priemere 29 751 osôb z krajín EÚ, EHP a CH, ktorí disponujú informačnou kartou. ÚPSVaR vo svojej štatistike informuje, že neeviduje žiadnych štátnych príslušníkov Lichtenštajnska, ktorí by sa nachádzali na území SR za účelom zamestnania a to znamená, že eviduje migrantov na účel zamestnania z dvadsiatich deviatich krajín. Najpočetnejšou skupinou spomedzi krajín EÚ, EHP a CH na našom pracovnom trhu v roku 2021 sú občania Rumunska. Disponujú takmer jednou štvrtinou z celkového počtu pracovných migrantov (24,56 %) a spolu so štátnymi príslušníkmi z okolitých krajín ako je Česko (20,06 %), Maďarsko (17,04 %) a Poľsko (8,51 %), tvoria až 70,17 % z celkovej zamestnanosti obyvateľov z EÚ, EHP a CH.

Tabuľka č. 4: Zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín na území SR za rok 2021 – 10 krajín s najvyšším počtom pracovných migrantov

Krajina pôvodu	Počet pracovných migrantov	Podiel na celkovom počte pracovných migrantov z tretích krajín v %
Ukrajina	13 446	59,93
Srbsko	3 990	17,78
Vietnam	724	3,23
Gruzínsko	501	2,23
Bosna a Hercegovina	480	2,14
Macedónsko	351	1,56
India	296	1,32
Thajsko	282	1,25
Kórejská republika	272	1,21
Rusko	233	1,04

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

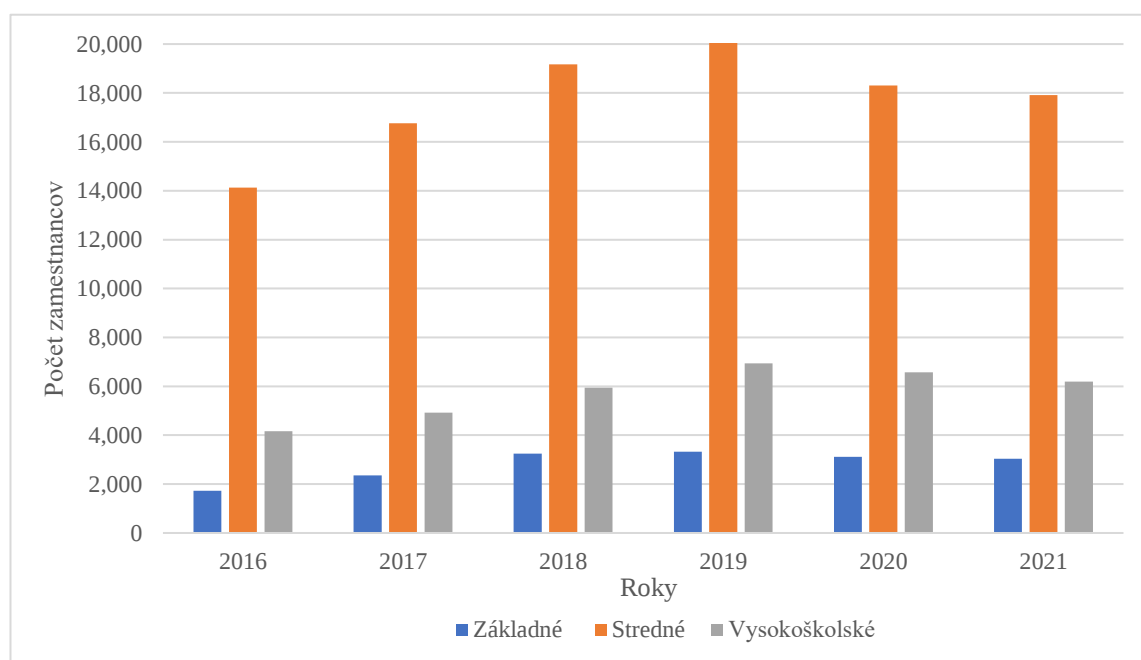
Na území SR sa podľa štatistiky MPSVaR nachádzalo 22 437 pracovných migrantov z tretích krajín, ktorým bolo udelené povolenie na zamestnanie. Z tabuľky číslo 3 môžeme vyčítať, že najviac cudzej pracovnej sily prichádza na Slovensko z krajín východnej Európy. Imigranti z Ukrajiny bezpodmienečne prevyšujú svojím množstvom nielen pracovných migrantov z tretích krajín, ale aj z krajín EÚ/EHP/CH. Samotní ukrajinskí migranti tvoria 25,76 % z celkového počtu všetkých cudzincov zamestnaných v SR a s podielom takmer 60 % na celkovom počte pracovných migrantov z tretích krajín spolu so srbskými migrantmi (17,78 %) vytvárajú až 77,71 % zo súhrnnej cudzej pracovnej sily z tretích krajín. Treťou najpočetnejšou skupinou sú občania Vietnamu s podielom 3,23 %.

3.2.1 Analýza vývoju kvalifikačne štruktúry cudzej pracovnej sily

Analýza uskutočnená v roku 2019 zameraná na rozbor podmienok podnikania a zamestnávania cudzincov na Slovensku uvádza medzi hlavnými dôvodmi zamestnávania cudzincov nedostatok ochotnej domácej pracovnej sily na našom trhu práce, ktorá by mala požadované schopnosti a zručnosti. Oslovené podniky sa zhodujú na tomto názore a hovoria o zužujúcom sa okruhu slovenských kandidátov na voľné pracovné miesta, a preto sa

v záujme udržania sa na trhu a profitovania, nezdráhajú ponúknuť neobsadené pozície aj cudzincom z krajín EÚ/EHP/CH alebo z tretích krajín. Zaradenie pracovného migranta na voľnú pracovnú pozíciu závisí na dosiahnutom leveli vzdelania a na kvalifikácii, ktorú dosiahol vo svojej krajine pôvodu, v cieľovej krajine alebo v úplne odlišnej krajine, o ktorých musí podľa zákona predložiť oficiálne doklady a dokumenty. Všeobecne sa oslovené podniky vyjadrili o svojich zamestnancoch z iných krajín v pozitívnom svetle a pracovné zaradenie cudzincov bolo považované za adekvátne voči dosiahnutému vzdelaniu cudzincov.⁴¹

Graf č. 3: Vývoj kvalifikačnej štruktúry zamestnancov z krajín EÚ/EHP/CH na území SR

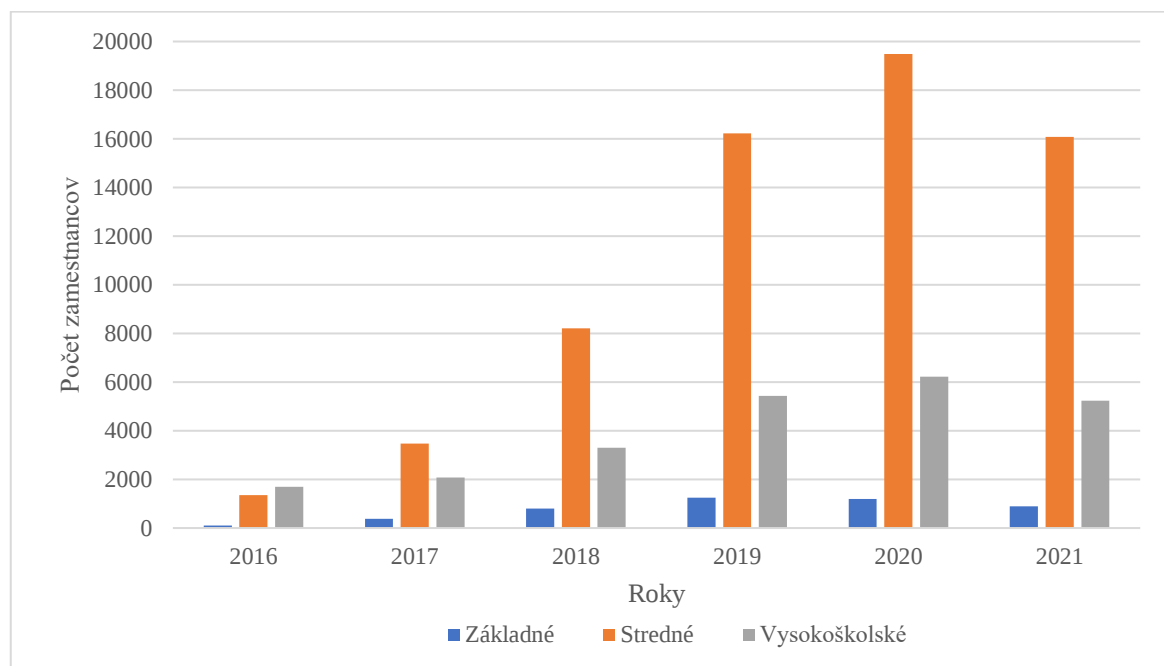
Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Vyššie uvedený graf číslo 3 znázorňuje vývoj kvalifikačnej štruktúry dosiahnutého vzdelania občanmi EÚ/EHP/CH zamestnaných na slovenskom trhu práce. Údaje stredného vzdelania pozostávajú z nižšieho stredného odborného vzdelania, stredného odborného vzdelania, úplného stredného odborného vzdelania, úplného stredného všeobecného

⁴¹ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. Analýza podmienok podnikania a zamestnávania cudzincov na Slovensku. [online]. Bratislava: Slovak Business Agency, 2019. 80 s. [cit. 2022-04-30]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjczYqDz9n3AhVI_aQKHcAwAKEQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Fmonitoringmsp.sk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F06%2FAnal%25C3%25BDza-podmienok-podnikania-a-zamestn%25C3%25A1vania-cudzincov-na-Slovensku.pdf&usq=AOvVaw1BvjBH-XLRabPBBxU38hPF

vzdelania a vyššieho odborného vzdelania. Údaje vysokoškolského vzdelania sa skladajú z bakalárskeho, magisterského, prípadne inžinierskeho a doktorandského vzdelania. V grafe môžeme vidieť, že počas celého pozorovaného obdobia tvoria prevažnú väčšinu cudzinci s dosiahnutím stredným vzdelaním. Od roku 2016 až do roku 2019 môžeme zaznamenať rastúci trend na každej úrovni vzdelania, počet cudzincov so základným vzdelaním v roku 2019 stúpol voči roku 2016 až o 92 %, množstvo cudzincov so stredným vzdelaním sa zvýšilo o 42 % a cudzinci s vysokoškolským vzdelaním až o 67 %. Tento príliv cudzej pracovnej sily bol spôsobený nedostatkom domácej pracovnej sily a jej nezáujmom o pracovné pozície väčšinou v oblastiach výroby. Tento rast bol zastavený v roku 2020, kvôli celkovému úpadku počtu cudzincov na našom území z dôvodu vypuknutia pandémie ochorenia COVID-19. Táto situácia negatívne ovplyvnila pracovný trh cudzincov a evidujeme 8,43 % pokles základného vzdelania, 10,84 % pokles v stredoškolskom vzdelaní a 10,80 % pokles vo vysokoškolskom vzdelaní pri porovnávaní údajov z roku 2019 a roku 2021.

Graf č. 4: Vývoj kvalifikačnej štruktúry zamestnancov z tretích krajín na území SR

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Rovnako ako pri vzdelanostnej štruktúre cudzincov z krajín EÚ, EHP a CH tak aj pri cudzincoch z tretích krajín prevažujú (okrem roku 2016) svojím počtom cudzinci s ukončeným stredným vzdelaním, avšak v tomto prípade zaznamenávame omnoho markantnejší nárast v kategórii stredného vzdelania. V roku 2020 narástol tento počet až

o 14,5-násobok svojej hodnoty z roku 2016. Registrujeme nárast aj v skupine so základným vzdelaním, 11-násobný nárast a u vysokoškolsky vzdelaných cudzincov, 4-násobný prírastok v počte zamestnancov.

Z analyzovaných údajov vieme skonštatovať, že v kvalifikačnej štruktúre pri obidvoch typoch pracovných cudzincov vo väčšine rokov prevládajú cudzinci so stredným vzdelaním, a práve tieto druhy vzdelania boli najvyhľadávanejšie podľa prieskumu z roku 2019, kde vybraní zamestnávateľia uviedli, že práve odbornejšie pracovné miesta vyžadujúce vyššiu úroveň odbornosti alebo vysokoškolského vzdelania patrili medzi tie, kde bol problém nájsť uchádzačov na voľné pracovné miesta.⁴² V tejto situácii je pre zamestnávateľov prirodzené obrátiť sa na cudziu pracovnú silu a na zefektívnenie a zrýchlenie evidencie voľných pracovných miest, ktoré môžu byť zaplnené cudzincami z tretích krajín, sa od roku 2018 zhotovujú zoznamy zamestnaní s nedostatkom pracovných síl. ÚPSVaR je zodpovedné za vyhotovenie týchto dokumentov, kde sú zverejnené konkrétne zamestnania rozdelené podľa klasifikácie zamestnaní SK ISCO-08 v krajoch a okresoch, ktoré musia spĺňať požiadavku neprekročenia 5 % priemernej miery nezamestnanosti.⁴³ V nasledujúcich dvoch podkapitolách sa budeme tiež zaoberať spomínanými zoznamami neobsadených pracovných miest.

3.2.2 Analýza vývoju rozmiestnenia cudzej pracovnej sily v krajoch SR a ich komparácia s nedostatkovými profesiami

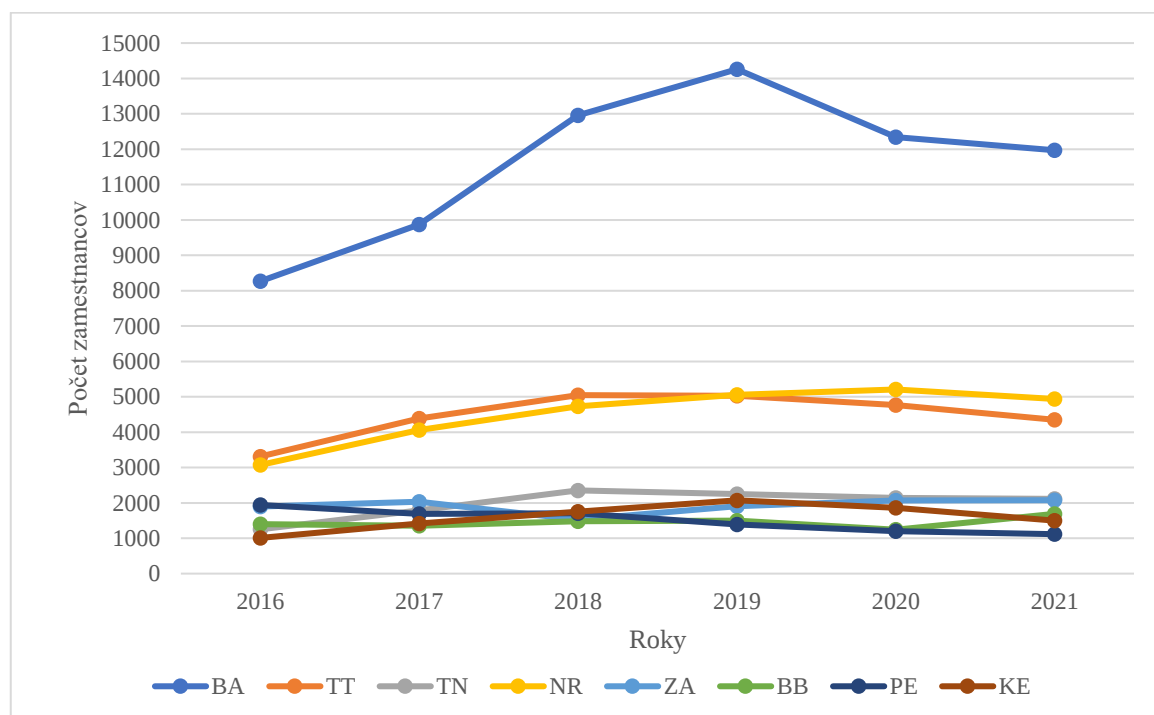
Je všeobecne známym faktom, že oblasť západného Slovenska patrí k vyspelejším v SR, a zase východnú oblasť SR považujeme za menej vyspelú oblasť. K hlavným dôvodom, prečo sa západné kraje považujú za rozvinutejšie patria napr. rozvinutejšia infraštruktúra, výhodná lokalita - relatívna blízkosť dvoch metropol, väčšie množstvo kvalifikovaných pracovných síl, blízkosť mnohých vzdelávacích inštitúcií, príliv zahraničných investícií, nízka miera nezamestnanosti atď. Vďaka týmto skutočnostiam sa

⁴² MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. Analýza podmienok podnikania a zamestnávania cudzincov na Slovensku. [online]. Bratislava: Slovak Business Agency, 2019. 80 s. [cit. 2022-04-30]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjczYqDz9n3AhVI_aQKHcAwAKEQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Fmonitoringmsp.sk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F06%2FAnal%25C3%25BDza-podmienok-podnikania-a-zamestn%25C3%25A1vania-cudzincov-na-Slovensku.pdf&usg=AOvVaw1BvjBH-XLRabPBBxU38hPF

⁴³ Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20060101.html>

zvyšuje všeobecná kvalita života obyvateľov oproti východnej a strednej časti SR. Na základe tohto môžeme predpokladať, že pracovní migranti budú viacej koncentrovaní v západných krajoch SR, keďže tam majú väčšiu možnosť nájsť si zamestnanie, uplatniť sa na trhu práce a tým zvýšiť svoj vlastný životný štandard.

Graf č. 5: Zamestnanosť občanov z krajín EÚ/EHP/CH na území SR podľa rozmiestnenia v krajoch

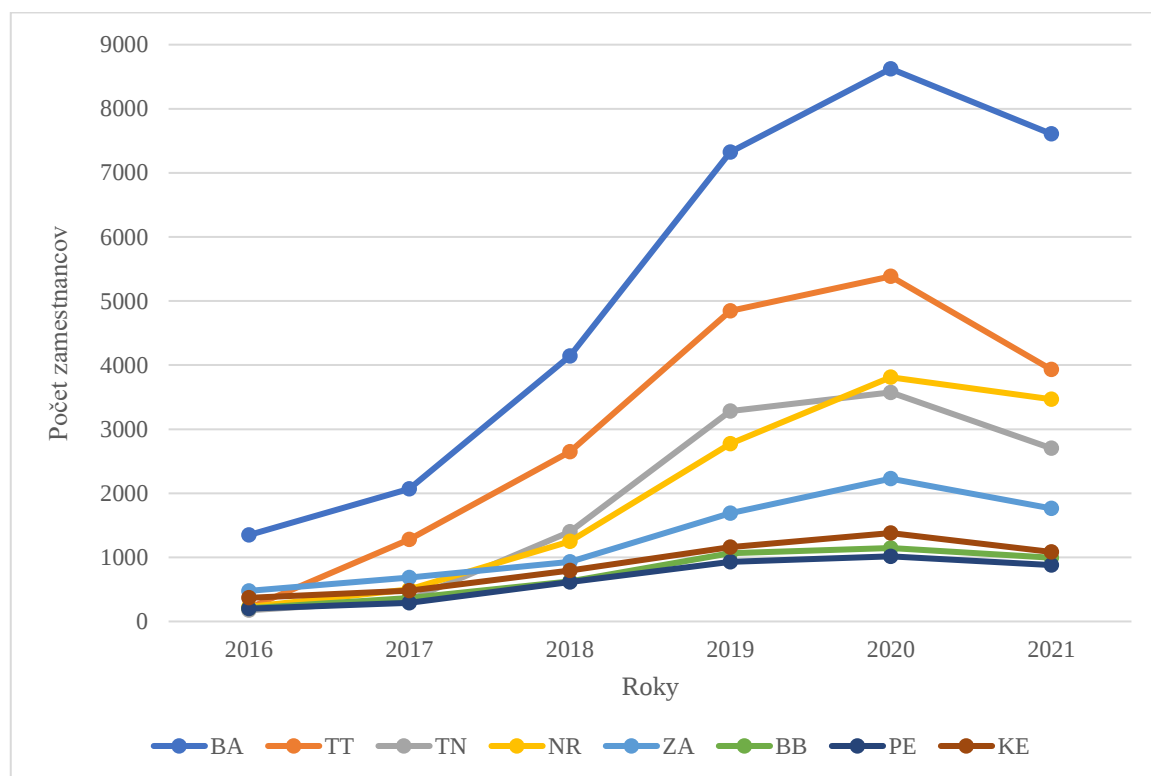

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Dáta z grafu číslo 5 zaznamenávajú vývoj počtu pracovných cudzincov z krajín EÚ, EHP a CH s informačnou kartou rozdelených na základe ich rozmiestnenia v krajoch SR za časové obdobie 2016 až 2021. Podľa údajov z grafu už v roku 2016 môžeme evidovať najväčší počet cudzincov na západe SR v krajoch ako sú Bratislavský, Trnavský a Nitriansky a vtedy tvorili spolu podiel 66 % na celkovom počte pracovných migrantov. Nasledujúce tri roky dochádza k miernemu rastu vo všetkých krajoch s výnimkou Bratislavského kraja, ktorému sa za tri roky zvýšil počet cudzincov až o 72 %. Prešovský a Žilinský kraj však v tomto období zaevidovali mierny úpadok v počte zamestnaných cudzincov. Ako bolo spomenuté v predchádzajúcej podkapitole, po roku 2019 zažíva pracovný trh úpadok v počte cudzej pracovnej sily a to sa odrazilo najmä v Bratislavskom kraji, ktorý zažil 13 % zníženie v roku 2020 a ďalší rok hodnota padla o ďalšie 3 %. V rokoch 2020 a 2021 prichádza k poklesu aj v ďalších piatich krajoch. Paradoxne, Žilinský a Banskobystrický kraj evidovali

nepatrný nárast počtu cudzincov. V západných krajoch (Bratislavský, Trnavský a Nitriansky kraj) sa nachádzalo aj v roku 2021 dominantné množstvo pracovných migrantov z krajín EÚ, EHP a CH.

Graf č. 6: Zamestnanosť občanov z tretích krajín na území SR podľa rozmiestnenia v krajoch

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Z grafu číslo 6 vieme s istotou skonštatovať, že Bratislavský kraj dominoval v počte cudzích pracovníkov už od roku 2016 a jeho podiel sa rokmi len zväčšovala. Trnavský kraj mal v roku 2016 takmer najmenšie zastúpenie cudzej pracovnej sily, no na základe grafu môžeme vidieť, že počet cudzincov rokmi rapídne stúpal. Podľa publikácie Pracovná mobilita cudzincov v Slovenskej republike od autorov Rievajová, Přívara a Mayerová, v období pred vypuknutím ochorenia COVID-19, konkrétne v rokoch 2018 a 2019 bolo možné pozorovať prudký nárast v počtoch pracovných cudzincov z tretích krajín. Medzi januárom 2018 a januárom nasledujúceho roku sme mohli pozorovať viac ako dvojnásobný prírastok počtu tejto pracovnej sily.⁴⁴ Avšak to neplatí pre obdobie medzi 2020 a 2021. Počas

⁴⁴ RIEVAJOVÁ, Eva - PŘÍVARA, Andrej - MAYEROVÁ, Kamila. LABOR MOBILITY OF FOREIGNERS IN SLOVAK REPUBLIC. In The EUrASEANs: journal on global socio-economic dynamics.

tohto časového obdobia môžeme pozorovať nielen mierny pokles v celkovom počte cudzincov, ale aj ich meniace sa zastúpenie v rôznych krajoch. Najväčší pokles sme zaznamenali v Trnavskom kraji, kde sa znížil počet medzi 2020 a 2021 až o 26,97%, čo predstavovalo hodnotu 1452 pracovníkov, v Trenčianskom kraji poklesli evidované počty o 24,42 % (873 pracovníkov) a v Košickom kraji, nastal pokles o 21,40 % (295 pracovníkov).

Z rozboru rozmiestnenia zamestnaných cudzincov na našom území môžeme povedať, že najpočetnejšie zastúpenie obidvoch skúmaných typov cudzej pracovnej sily sa nachádza v lokalitách Bratislavského, Trnavského a Nitrianskeho kraja a najmenej sú koncentrovaní v Prešovskom kraji, čo potvrdzuje aj prieskum z roku 2019, ktorý hovorí o rovnakých zisteniach⁴⁵ a potvrdzuje sa aj náš predpoklad z prvého paragrafu tejto podkapitoly, ohľadne vyššej početnosti pracovných migrantov v krajoch západného Slovenska.

Z hľadiska nedostatku pracovnej sily v profesiách vieme poukázať na kraje, ktoré potrebujú cudzie pracovnej sily, aby vedeli pokryť svoje voľné pracovné miesta. V zoznamoch zverejnených ÚPSVaR je uvedených 7 krajov a z nich konkrétne 22 okresov, kde je zapísaných až 191 nedostatkových profesií. V zoznamoch sa nenachádzajú žiadne okresy z Prešovského kraja, pretože nespĺňali podmienku udržania si priemernej miery nezamestnanosti pod 5 %. Bratislavský kraj má najväčší nedostatok pracovnej sily v šiestich svojich okresoch, aj keď sa v tomto kraji nachádza najpočetnejšia skupina migrantov evidujeme v tomto kraji až 53 nedostatkových profesií, z čoho až 17 profesií patrí do triedy kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov ako sú napr. murári, betonári, tesári, inštalatéri a stavební zámočníci atď. Nedostatok kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov majú aj v Trnavskom kraji, kde evidujeme 40 nedostatkových profesií z čoho najväčšia skupina sa skladá až zo 14 profesií s nepostačujúcim množstvom pracovníkov a jedná sa práve o triedu kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov (betonári, tesári, autolakovníci, obrábači kovov, stavební a prevádzkoví elektrikári, atď.) a taktiež aj v Banskobystrickom kraji patria tieto profesie medzi nedostatkové (z 29 evidovaných profesií je 8 nedostatkových napr. tesári, izolatéri, práškový metalurgovia, obrábači kovov, atď.) aj spolu so špecialistami (z 29

[online]. 2019, č. 5 (18), s. 55-64. ISSN 2539-5645. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: <https://euraseans.com/index.php/journal/article/view/164>

⁴⁵ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. Analýza podmienok podnikania a zamestnávania cudzincov na Slovensku. [online]. Bratislava: Slovak Business Agency, 2019. 80 s. [cit. 2022-04-30]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjczYqDz9n3AhVI_aQKHcAwAKEQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Fmonitoringmsp.sk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F06%2FAnal%25C3%25BDza-podmienok-podnikania-a-zamestn%25C3%25A1vania-cudzincov-na-Slovensku.pdf&usg=AOvVaw1BvjBH-XLRabPBBxU38hPF

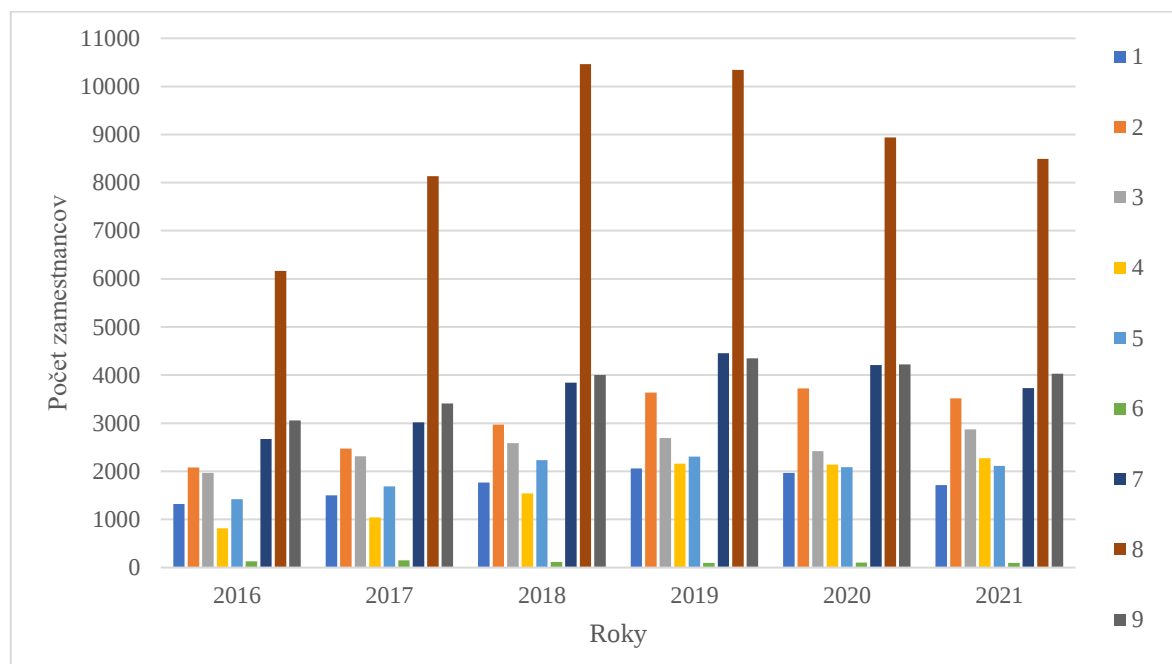
evidovaných profesií evidujeme 8 nedostatkových), kde konkrétne evidujú nedostatok hlavne v zdravotníctve a IT odbore. V Žilinskom kraji sú považovaní operátori a montéri strojov a zariadení za nedostatkové profesie (z 28 evidovaných pracovných miest je až 12 v tejto kategórii) a patria sem napr. operátori lisovacích, zlievarenských strojov a zariadení, montážni pracovníci v rôznych oblastiach výroby, rušňovodiči, vodiči kamiónov, atď. V Nitrianskom a aj Trenčianskom kraji znova prevládajú nedostatkové profesie ako sú operátori strojov a zariadení v strojárскеj výrobe a výrobe elektronických zariadení, profesionálni vodiči, atď. V Nitrianskom kraji z celkovo 18 evidovaných nedostatkových profesií tvoria operatéri a montéri až 7 profesií a v Trenčianskom kraji z celkového počtu 15 je až 8 profesií tohto druhu. V Košickom kraji je nedostatok pracovnej sily v profesiách v oblasti zdravotníctva a IT, z vypísaných 8 profesií je až 7 v triede špecialistov.⁴⁶

3.2.3 Analýza profesijnej štruktúry cudzej pracovnej sily a ich komparácia s nedostatkovými profesiami

V tejto podkapitole sa zameriame na analyzovanie vývoja profesijnej štruktúry cudzej pracovnej sily podľa národnej klasifikácie zamestnaní SK ISCO-08 a následne budeme vykonávať komparáciu obsadených pracovných miest cudzou pracovnou silou s voľnými pracovnými miestami zo zoznamov zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily od ÚPSVaR.

⁴⁶ ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Zoznam zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily, [online]. Bratislava:Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2022. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/zamestnavanie-cudzincov/zoznam-zamestnani-s-nedostatkom-pracovnej-sily.html?page_id=806803

Graf č. 7: Vývoj profesijnej štruktúry zamestnancov z krajín EÚ/EHP/CH na území SR

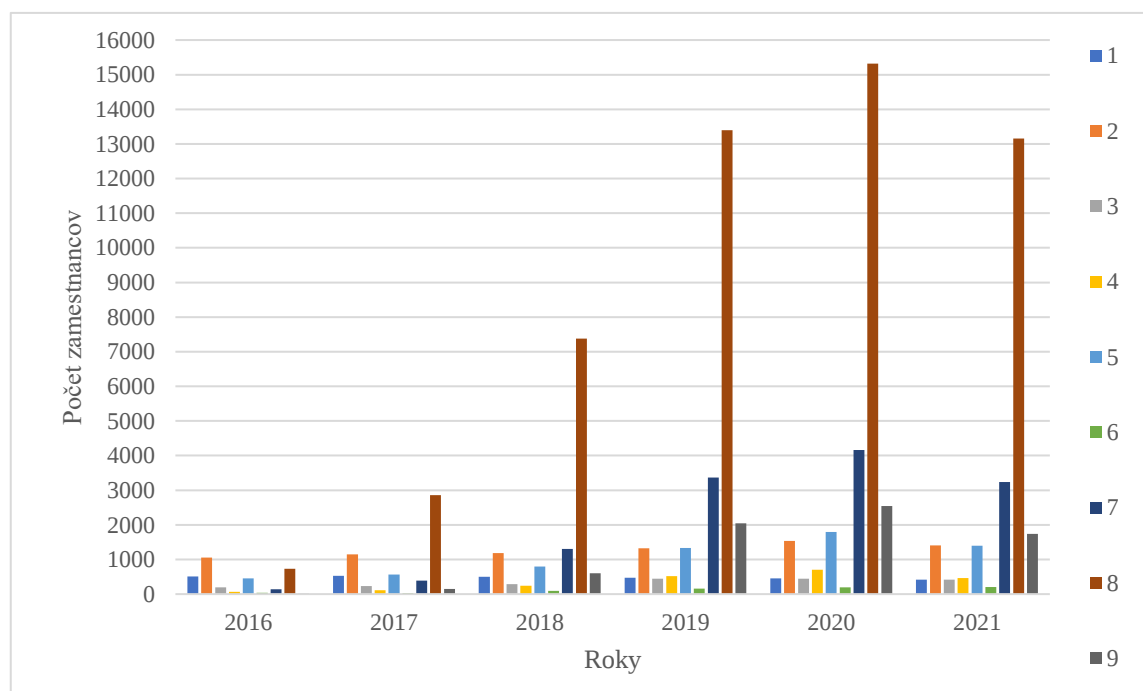
Legenda: 1 – Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci; 2 – Špecialisti; 3 – Technici a odborní pracovníci; 4 – Administratívny pracovníci; 5 – Pracovníci v službách a obchode; 6 – Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve; 7 – Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci; 8 – Operátori a montéri strojov a zariadení; 9 – Pomocníci a nekvalifikovaní pracovníci.

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Vo vyššie uvedenom grafe môžeme vidieť pracovných migrantov z EÚ, EHP a CH rozdelených do profesijných tried podľa národnej klasifikácie zamestnaní SK ISCO-08. Táto klasifikácia triedi zamestnania na základe sedem miestneho kódu do 10 skupín na základe úloh a činností daných profesii. Z grafu vieme vyčítať, že ďaleko najväčšie zastúpenie je v triede profesií operátori a montér strojov a zariadení. Od roku 2016 do 2018 zaznamenávame rovnomerný nárast v tejto triede, avšak od roku 2019 sa vyskytuje miernejší, ale taktiež rovnomerný pokles zastúpenia. Hoci zastúpenie cudzej pracovnej sily je v porovnaní s ostatnými obrovské, aj tak je táto trieda profesií najnedostatkovejšia (v rámci všetkých krajov je stále 61 zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily). Medzi druhé najpočetnejšie profesie môžeme zaradiť kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov a pomocníkov a nekvalifikovaných pracovníkov. V každom nami sledovanom roku je úroveň ich zastúpenia veľmi porovnateľná s malými odchýlkami počas rokov. Z údajov ÚPSVaR vyplýva, že pomocníci a nekvalifikovaní pracovníci sú zastúpení v relatívne dostačujúcom množstve (v rámci všetkých krajov SR je už iba päť nedostatkových profesií).

v rámci tejto triedy). Pre porovnanie kvalifikovaní pracovníci a remeselníci, hoci majú porovnateľné zastúpenie, aj tak sa na trhu práce zaraďujú k druhým najnedostatkovejším triedam profesii s 54 evidovaných zamestnaní s nedostatkovou pracovnou silou.

Graf č. 8: Vývoj profesijnej štruktúry zamestnancov z tretích krajín na území SR

Legenda: 1 – Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci; 2 – Špecialisti; 3 – Technici a odborní pracovníci; 4 – Administratívny pracovníci; 5 – Pracovníci v službách a obchode; 6 – Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve; 7 – Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci; 8 – Operátori a montéri strojov a zariadení; 9 – Pomocníci a nekvalifikovaní pracovníci.

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Tento graf nám znázorňuje zastúpenie cudzej pracovnej sily z tretích krajín a ako sme mohli vidieť aj v grafe číslo 7 značne najpočetnejšie zastúpenie má opäť trieda operátori a montéri strojov a zariadení. Medzi rokom 2016 a 2017 môžeme vidieť rýchly nárast pracovných migrantov v tejto triede a ďalšími rokmi tento trend pokračoval. Množstvo týchto migrantov medzi rokmi 2020 a 2021 klesol, čo by sa dalo vysvetliť zmenami na pracovnom trhu vplyvom pandémie COVID-19. V rokoch 2016 až 2018 môžeme vidieť minimálne zastúpenie v triede pomocníkov a nekvalifikovaných pracovníkov. V roku 2019 sledujeme prudký nárast a tieto hodnoty sa držia na približne rovnakej úrovni. Podobný trend môžeme vidieť aj v triede kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov, ale s tým

rozdielom, že nárast v rokoch 2018 a 2019 bol o niečo väčší. Zastúpenie v ostatných profesiách majú prevažne stúpajúcu tendenciu, ale tempo ich stúpania je značne pomalšie. Operátori a montéri strojov a zariadení, Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci a pomocníci a nekvalifikovaní pracovníci patria do tried zahŕňajúce profesie, ktoré prevažne nevyžadujú vysokoškolské vzdelanie, ale vo väčšine prípadov je potrebná odborná kvalifikácia alebo osvedčenie potvrdzujúce dosiahnuté schopnosti na vykonávanie zamestnania.

Podľa uverejnených zoznamom z internetovej stránky ÚPSVaR bolo v krajoch SR zaznamenaných až 61 týchto nedostatkových profesií, aj keď sa do profesijnej triedy operátori a montéri strojov a zariadení zaraďuje najviac pracovných cudzincov na území SR (až 42 %), čo znamená, že počty pracovníkov z cudzích krajín stále nepostačujú na pokrytie aktuálnej ponuky práce. Rovnaký problém sa nám naskytne aj v profesijných triedach kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov (54 nedostatkových profesií) - tvorí ju druhá najpočetnejšia profesijnú skupinu s podielom 12,8 % a špecializovaných pracovníkov/odborníkov (47 zamestnaní s nepostačujúcim množstvom pracovnej sily). Ďalšou triedou profesií, ktorá je v deficitnom množstve pracovnej sily sú technici a odborní pracovníci, kde evidujeme 14 profesií. Patria sem profesie ako napr. v železničnej doprave dispečeri, zo zdravotnej oblasti praktické sestry s rôznym zameraním, záchranári a vo výrobe prevádzkoví technici, a programátori. V už spomenutých profesijných triedach je potrebný veľký počet dostatočne kvalifikovaných, skúsených a pri špecialistoch a odborníkoch aj vysokoškolsky vzdelaných pracovníkov, ktorých máme na Slovensku nedostatok nielen v radoch domácej pracovnej sily, ale aj v cudzej. V rámci ostatných profesijných triedach evidujeme najviac 5 oznámených nedostatkových profesií. V triede pomocníci a nekvalifikovaní pracovníci zaznamenávame 5 profesií s nedostatkom pracovnej sily, aj keď v zastúpení na trhu práce majú 10,8 % z celkového počtu pracovných migrantov, čo predstavuje tretiu najpočetnejšiu triedu. 4 nedostatkové profesie evidujeme v kategórii pracovníkov pracujúcich v službách a obchode v Bratislavskom a v Banskobystrickom kraji (kuchári, sanitári a opatrovatelia) Najmenší počet profesií s nepostačujúcim množstvom pracovnej sily evidujú triedy pracovníkov na riadiacich pozíciách (riadiaci zdravotník – sestry, manažéri v oblasti prekladateľstva a tlmočníctva) a kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve (pestovatelia plodín, dojiči dobytky). Obidve tieto triedy zaznamenávajú 3 profesie s nedostatkom pracovnej sily v Bratislavskom a v Trnavskom kraji. A v poslednej nespomenutej triede zameranej na administratívnych pracovníkov neevidujeme ani jednu nedostatkovú profesiu čo znamená, že domáca pracovná

sila s už zamestnanou cudzou pracovnou silou vedeli naplniť všetky voľné pracovné miesta na trhu práce.

Z uvedených údajov z predchádzajúcich paragrafov vieme skonštatovať, že aj napriek dominujúcemu zastúpeniu cudzej pracovnej sily v určitých profesijných triedach na pracovnom trhu sa stále nachádza v týchto istých kategóriách veľký počet profesií, ktorých sa dotýka nedostatkom pracovnej sily. Jedná sa väčšinou o odborné alebo vysokokvalifikované profesie, alebo o profesie vo výrobnjej oblasti, o ktoré nemá domáca sila záujem a cudzia pracovná sila nestíha pokryť medzery, ktoré sa tvoria na pracovnom trhu. Predpokladáme, že jedným z dôvodov problému nedostatku pracovnej sily a nedostatočného počtu cudzincov na pokrytie voľných pracovných miest môže byť práve malé množstvo informácií a slabá propagácia voľných pracovných miest na slovenskom trhu práce v zahraničí. Celková neinformovanosť o podmienkach, zákonoch a iných skutočnostiach o pracovnej migrácii a mobilite pôsobí demotivačne na cudziu pracovnú silu, ktorá by mohla potencionálne migrovať na územie SR za účelom zamestnania sa.

3.3 Návrhy zefektívnenia ekonomickej integrácie cudzincov na pracovný trh – Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025 a Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike

Cieľom tejto podkapitoly praktickej časti našej bakalárskej práce je navrhnúť zmeny, ktoré by mohli mať pozitívny vplyv na proces ekonomickej integrácie cudzej pracovnej sily na trhu práce a nájsť dané zodpovedajúce opatrenia v oficiálnych dokumentoch Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025 a v Stratégii pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike, ktoré sa budú zaoberať nedostatkami a problémami, s ktorými sme sa stretli počas výskumu tejto problematiky.

Procesom skúmania témy bakalárskej práce sme narazili na potrebu elektronizácie niektorých postupov a prepojenie informačných systémov a posilnenie spolupráce medzi subjektami. Toto zdôrazňuje aj Migračná politika SR a kladie si to ako jednu z priorít v riadení ekonomickej migrácie a zahŕňa to medzi svoje dlhodobé opatrenia aj Stratégia pracovnej mobility cudzincov. Týmto krokom by sa zefektívnila výmena dát a informácií medzi subjektmi prichádzajúcich do priameho alebo nepriameho styku s pracovnými migrantmi, znížila by sa úroveň byrokracie a čakacie lehoty pri rôznych úkonoch. Stratégia pracovnej mobility uvádza realizáciu formou verejného obstarávania a medzi subjekty

a inštitúcie zodpovedné za realizáciu patria napr. MPSVaR SR, MH SR, Národný inšpektorát práce, Slovenská informačná služba, zdravotné poisťovne, sociálna poisťovňa atď.

Počas skúmania danej problematiky sme narazili na medzery v zbere dát, ktoré majú inštitúcie v SR. Konkrétne sme narazili na nedostatok dát v podkapitole 3.1 zameraných na mieru nezamestnanosti štátnych príslušníkov z iných krajín. Zhromaždením týchto dát by sme vedeli posúdiť aká účinná, efektívna, vyhovujúca a udržateľná je aktuálna politika pracovnej mobility alebo ju porovnávať s politikami iných štátov. Stratégia pracovnej mobility cudzincov obsahuje aj opatrenie zamerané na túto tému, jedná sa o opatrenie číslo 24 a zaraďuje ho do dlhodobých opatrení v podskupine venujúcej sa zberom dát. Toto opatrenie sa netýka iba nami spomínanou mierou nezamestnanosti cudzincov, alebo aj zberom dát na mieru zamestnanosti cudzincov a ich rozdelenie podľa veku a pohlavia, vzdelania, ekonomickej činnosti a klasifikácie zamestnaní. Opatrenie si dáva za cieľ aj zistiť počet nelegálne zamestnávaných cudzincov a typy pracovných kontraktov štátnych príslušníkov tretích krajín. Realizácia by sa mala vykonať prostredníctvom zberu potrebných dát a spolupracovali by na tom inštitúcie akými sú Inštitút pre výskum práce a rodiny, Národný inšpektorát práce, Štatistický úrad SR a v neposlednom rade aj ÚPSVaR. Isté časti z tohto opatrenia už môžeme považovať za naplnené, avšak sem nepatrí zber dát o miere nezamestnanosti cudzincov.

Evidujeme nedostatky v oblasti informovanosti a propagácie problematiky nedostatkových pracovných miest na národnom trhu práce v zahraničí, kde sa nachádza potencionálna kvalifikovaná cudzia pracovná sila a predpokladáme, že zabezpečením dostatočnej informovanosti o pracovných možnostiach pre cudzincov na našom území, by mohlo dôjsť k nárastu pracovnej imigrácie a čo by viedlo ku vyplneniu medzier na trhu práce a tým by sa ovplyvnil nedostatok pracovnej sily v SR. Dokument Stratégia pracovnej mobility cudzincov zaraďuje tento problém do svojich dlhodobých opatrení zameraných na ciele nábory vybraných profesijných kategórií pod názvom Aktívna propagácia profesií s nedostatkom pracovnej sily na slovenskom pracovnom trhu v zahraničí.⁴⁷ Opatrenie by bolo realizované použitím aktívnej propagácie zverejňovanej v zahraničí, za ktorú by boli

⁴⁷ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike. [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2018. 51 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjv8LqKy9n3AhUD76QKHTL_A5YQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.employment.gov.sk%2Ffiles%2Fslovensky%2Fuvod%2Finformacie-cudzinci%2Fstrategia.pdf&usg=AOvVaw2aBcMn9xEB4iP5PudyDEvC

zodpovedné inštitúcie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR spolu s pomocou Ministerstva hospodárstva SR a taktiež MPSVaR.

Pri informovanosti ešte ostaneme, pretože považujeme nedostatok informácií o pracovnej mobilite za jednu z hlavných prekážok, ktorým čelia možný pracovný migranti. Lepšia informovanosť v oblasti oficiálneho procesu o vstupe, pobyte, zákonoch, zamestnaní sa a ďalších aspektoch pracovnej mobility na Slovensku je považovaná za motivačnú pre štátnych príslušníkov cudzích krajín, ktorí môžu patriť do potencionálnej cudzej pracovnej sily. Migračná politika SR označila vo svojej prvej časti s názvom Legálna migrácia s dôrazom na riadenú ekonomickú migráciu práve túto bariéru a radí medzi priority v tejto oblasti vytvorenie informačného portálu, ktorého cieľom by bolo poskytnutie informácií pre cudzincov v rôznych jazykoch.⁴⁸ Tento dokument ďalej neupresňuje podrobnosti týkajúce sa spôsobu realizácie alebo zodpovedné inštitúcie, avšak môžeme sa domnievať, že práve MPSVaR by bolo jedným zo subjektov, ktoré by mali za úlohu „zhmotniť“ daný informačný portál.

Financovanie vyššie preberaných opatrení môžu spadať pod rozličné ministerstvá, v našom prípade najčastejšie MPSVaR SR. Niektoré z opatrení patria do skupiny odhadnuteľných finančných odpadov, avšak napr. podpora propagácie nedostatkových miest v zahraničí alebo zabezpečenie prípravy zberu dát patrí medzi opatrenia, ktorých finančnú nákladovosť nie je možné vypočítať alebo efektívne odhadnúť.⁴⁹

3.4 Diskusia

Vo všeobecnosti môžeme skonštatovať, že dokumenty s ktorými sme pracovali - Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025 a Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike zahŕňali návrhy, ktoré sme pokladali za problémové oblasti spôsobujúce bariéry v integrácii cudzincov do prostredia slovenského pracovného trhu.

⁴⁸ MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025. [online] Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2021. 15 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky>

⁴⁹ MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike. [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2018. 51 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjv8LqKy9n3AhUD76QKHTL_A5YQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.employment.gov.sk%2Ffiles%2Fslovensky%2Fuvod%2Finformacie-cudzinci%2Fstrategia.pdf&usg=AOvVaw2aBcMn9xEB4iP5PudyDEvC

Kroky na lepšiu integráciu cudzincov na pracovnom trhu, ktoré Slovenská republika zavádza sa pomaly začínajú implementovať do praxe, avšak bude potrebné ešte veľké úsilie, či už z finančného, alebo materiálneho pohľadu, aby sa celková situácia zlepšila. Jedným z prvých krokov, ktoré by úrady mohli zlepšiť je propagácia nedostatkových pracovných miest. Predpokladáme, že už len tento krok by mohol značne zvýšiť záujem a povedomie o tom, ktoré profesie sú u domácich záujemcov o pracovné miesto najmenej žiadané a tým by sa cudzinci, ktorí pracovne migrujú na naše územie mohli zamerať na tieto nedostatkové pozície a teda aj proces prijatia do takéhoto zamestnania by sa pre nich stal jednoduchší a kratší.

Nasledujúcim krokom by mohlo byť vytvorenie platformy, na ktorej by sa cudzinci z rôznych krajín mohli dostať k zákonom, nariadeniam a podmienkam, ktoré sú platné v Slovenskej republike a tým urýchliť vybavovanie potrebných dokumentov a potvrdení. Slovenská republika potrebuje pracovnú silu a väčší počet zamestnancov hlavne v nami spomínaných odvetviach a čím jednoduchší proces schvaľovania cudzincov bude, tým rýchlejšie k nám budú môcť prísť pracovať.

Cudzie pracovné sily na pracovnom trhu ponúkajú možnosť na vyplnenie profesií, o ktoré naša domáca sila nejaví záujem, aj keď patria medzi najžiadanejšie vo väčšine krajoch Slovenska. Musíme avšak upriamiť pozornosť aj na skutočnosť, že ak chceme týchto zahraničných cudzincov zaujať a prilákať ich, musíme vytvoriť dostatočne dobré podmienky a prostredie na príchod a zamestnanie sa spolu s efektívnym procesom integrovania ich do pracovného života.

ZÁVER

Pracovní migranti na slovenskom pracovnom trhu ani zďaleka neprevyšujú domácich pracovníkov, avšak tvoria nenahraditeľnú časť pracovných síl, ktoré vyplňajú a vykonávajú prácu na voľných pracovných pozíciách. Keďže sa nachádzajú na našom trhu práce profesie, o ktoré domáca pracovná sila prejavuje veľmi nízky záujem, musíme tento nedostatok vyrovnáť príchodom cudzej pracovnej sily ochotnej a dostatočne kvalifikovanej na vykonávanie nedostatkových profesií.

Hlavným cieľom bakalárskej práce bolo definovať postavenie cudzincov na slovenskom trhu práce, analyzovať ich kvalifikačnú štruktúru a rozmiestnenie v krajoch a profesiách a navrhnúť možné zmeny na zefektívnenie ekonomickej integrácie cudzincov na náš trh práce.

V teoretickej časti práce sme zadefinovali teoretické východiská problematiky, oboznámili sa s kľúčovými pojmami ako migrácia, zahraničná migrácia, migračná politika, migračné teórie a trh práce. Oboznámili sme sa s vývojom migračnej politiky pred a po vstupe Slovenskej republiky do Európskej Únie a poukázali sme na zmeny, ktoré boli vykonané. Zdefinovali sme teoretické východiská problematiky a všetky dopredu vytýčené pojmy.

Empirickú časť práce sme začali s analýzou súčasnej situácie na trhu práce v SR a podarilo sa nám priblížiť jeho aktuálne prostredie z pohľadu cudzej pracovnej sily. Spomedzi krajín EÚ, EHP a CH prevládajú na slovenskom pracovnom trhu štátni príslušníci Rumunska so zastúpením skoro 25 % a českí pracovníci zaberajúci až 20 % podiel. Najpočetnejšia skupina európskych pracovníkov dosiahla stredné vzdelanie a najviac ich evidujeme v Bratislavskom a Trnavskom kraji a to najmä na pracovných pozíciách zahrnutých v profesijnej triede operátorov a montérov strojov a zariadení. Najväčšie zastúpenie tretích krajín na trhu práce patrí ukrajinským (skoro 60 % zo všetkých pracovníkov z tretích krajín) a srbským (18 % podiel na pracovníkoch tretích krajín) štátnym príslušníkom. Taktiež tu prevláda skupina so stredným vzdelaním a najväčšiu koncentráciu cudzej pracovnej sily sme evidovali v Bratislavskom a Nitrianskom kraji, kde je najviac pracovníkov zamestnaných v profesijnej triede operátorov a montérov strojov a zariadení. Počas analýzy štruktúr cudzej pracovnej sily sme vykonali aj komparáciu získaných údajov so zoznamom nedostatkových profesií, a dospeli sme k záveru, že v Bratislavskom a Trnavskom kraji je evidovaných najviac profesií s nedostatkovou pracovnou silou a jedná sa hlavne o profesijne triedy operátorov a montérov strojov a zariadení a kvalifikovaných

pracovníkov a remeselníkov, aj napriek skutočnosti, že práve tieto spomínané kraje a profesijné triedy majú najväčšie zastúpenie z pomedzi všetkých ostatných. Poukazuje to na pretrvávajúci nedostatok cudzej pracovnej sily.

Na získanie tejto potencionálnej pracovnej sily zo zahraničia, je potrebné zamerať sa na zefektívnenie integrácie pracovníkov na pracovný trh a minimalizovať bariéry a nedostatky. Pokladáme za významný krok zdefinovanie a implementovanie opatrení, ktorými sa zaoberajú dokumenty Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025 a Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike, avšak musíme mať na zreteli, že tieto opatrenia sa považujú za dlhodobé a sú uskutočniteľné pod podmienkou spolupráce všetkých zainteresovaných subjektov do tejto problematiky.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

Knižné zdroje

1. BARTOŠOVÁ, Viera - KLIEŠTIK, Tomáš. Všeobecná ekonomická teória: Mikroekonómia. Žilina: Žilinská Univerzita, 2003. 140 s. ISBN 80-8070-171-7.
2. DIVINSKÝ, Boris. Zahraničná migrácia v Slovenskej republike - stav, trendy, spoločenské súvislosti. Bratislava: Friedrich Ebert Stiftung, 2005. 215 s. ISBN 80-89149-04-9.Hs
3. LISÝ, Ján et al. Ekonómia v novej ekonomike. 1. vyd. Bratislava: IURA EDITION, 2005. 622 s. ISBN 80-8078-063-3.
4. ROSIČ, Martin – KLAMÁR, Radoslav. Trh práce a politika zamestnanosti pre geografov. 1. vyd. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta humanitných a prírodných vied, 2015. 173 s. ISBN 978-80-555-1437-6.
5. TULEJA, Pavel. Analýza pro ekonomy. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2007. 336 s. ISBN 978-80-251-1801-6.
6. WINKLER, Jiří – WILDMANNOVÁ, Mirka. Evropské pracovní trhy a průmyslové vztahy. 1. vyd. Brno: Computer Press, 1999, 143 s. ISBN 80-7226-195-9.

Články v elektronických časopisoch

7. MASSEY, Douglas Steven, et al. Theories of International Migration: A Review and Appraisal. In *Population and Development Review* [online]. New York: Population Council, 1993, roč. 19, č. 3, s. 431–466. [cit. 2021-11-23]. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/270203247_Theories_of_International_Migration_A_Review_and_Appraisal
8. RIEVAJOVÁ, Eva - PŘÍVARA, Andrej - MAYEROVÁ, Kamila. LABOR MOBILITY OF FOREIGNERS IN SLOVAK REPUBLIC. In *The EUrASEANs: journal on global socio-economic dynamics*. [online]. 2019, č. 5 (18), s. 55-64. ISSN 2539-5645. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: <https://euraseans.com/index.php/journal/article/view/164>

Elektronické zdroje

9. BACHTÍKOVÁ, Ivana – BARGEROVÁ, Zuzana – GULIČOVÁ, Mária Grethe. Organizácia azylovej a migračnej politiky v Slovenskej republike. [online]. Bratislava: IOM Medzinárodná organizácie pre migráciu, 2012. 65 s. ISBN 978-80-89506-24-8. [cit. 2022-05-15]. Dostupné na:

- https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi2rNKn0dn3AhVHyKQKHdH1Cz4QFnoECAgQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.emn.sk%2Fphocadownload%2Femn_studies%2Femn-sk_studia_organ_migr_a_azyl_politiky_sr_sk_v-jul-2012.pdf&usg=AOvVaw2dLogdbmwA8FTEYnuy0pj0Sfsgs
10. DIVINSKÝ, Boris. Zahraničná migrácia v Slovenskej republike: Vývojové trendy od roku 2000. [online].. Bratislava: Výskumné centrum Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku, n.o., 2007. 68 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiO34yHyNn3AhURuqQKHdKcBZwQFnoECAIQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.iz.sk%2Fdownload-files%2Fsk%2Fiom%2Fsfpa-boris-divinsky-Zahranicna-migracia-v-Slovenskej-republike.pdf&usg=AOvVaw0sMCaP2dqsen8ZVQPBvIfOSfdfs>
11. HAVRAN, Peter -MACHLICA, Gabriel. Trh práce v krízovom roku 2009. [online]. Bratislava: Ministerstvo financií SR. 2010. [cit. 2022-05-16]. Dostupné na: https://www.mfsr.sk/files/archiv/priloha-stranky/20453/80/2010_17_Trh_prace.pdf
12. MEDZINÁRODNÁ ORGANIZÁCIA PRE MIGRÁCIU (IOM). International migration law: Glossary on Migration. [online] Geneve: International Organization for Migration. 2019. 233 s. ISSN 1813-2278. [cit. 2021-11-21]. Dostupné na: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf
13. MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR, MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SR. Analýza podmienok podnikania a zamestnávania cudzincov na Slovensku. [online]. Bratislava: Slovak Business Agency, 2019. 80 s. [cit. 2022-04-30]. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjczYqDz9n3AhVI_aQKHcAwAKEQFnoECAkQAQ&url=http%3A%2F%2Fmonitoringmsp.sk%2Fwp-content%2Fuploads%2F2020%2F06%2FAnal%25C3%25BDza-podmienok-podnikania-a-zamestn%25C3%25A1vania-cudzincov-na-Slovensku.pdf&usg=AOvVaw1ByjbH-XLRabPBBxU38hPF
14. MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Koncepcia integrácie cudzincov Slovenskej republiky. [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2009. 96 s. [cit. 2022-05-12] Dostupné na: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uac>

t=8&ved=2ahUKEwjPsqnWxdn3AhWXt6QKHVVhBUMQFnoECAgQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.employment.gov.sk%2Ffiles%2Fslovensky%2Fministerstvo%2Fintegracia-cudzincov%2Fdokumenty%2Fkonceptia-integracie-cudzincov-v-slovenskej-republike.pdf&usg=AOvVaw1thaRbi-KQegLqXTZ6lytG

15. MINISTERSTVO PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Stratégia pracovnej mobility cudzincov v Slovenskej republike. [online]. Bratislava: Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, 2018. 51 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjv8LqKy9n3AhUD76QKHTL_A5YQFnoECA8QAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.employment.gov.sk%2Ffiles%2Fslovensky%2Fuvod%2Finformacie-cudzinci%2Fstrategia.pdf&usg=AOvVaw2aBcMn9xEB4iP5PudyDEvC
16. MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Konceptné zámery migračnej politiky Slovenskej republiky na obdobie rokov 2011 – 2015. [online]. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR 2011. 9 s. [cit. 2022-05-14]. Dostupné na:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjMkr3Kydn3AhXxaQKHWHQCKwQFnoECBIQAQ&url=https%3A%2F%2Fhsr.rokovania.sk%2Fdata%2Fatt%2F117984_subor.rtf&usg=AOvVaw3bI-k4JADyw6SCZ-EP4AeS
17. MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020. [online]. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2011. 18 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky>
18. MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2025. [online] Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 2021. 15 s. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?zamer-migracnej-politiky-slovenskej-republiky>
19. MINISTERSTVO VNÚTRA SR. Prezídium Policajného zboru. Úrad hraničnej a cudzineckej polície. Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie cudzincov na Slovensku. 2021. [online]. Bratislava: Ministerstvo vnútra SR, 104 s. [cit. 2022-05-15] Dostupné na:
https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2021/2021-rocenka-UHCP-SK.pdf
20. ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ (OECD). International Migration Outlook: Foreign-born unemployment. [online]. Paris: OECD Publishing. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/ba5d2ce0-en>

21. ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ (OECD).
International Migration Outlook 2021: Slovak Republic. [online]. Paris: OECD Publishing, 2021. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1787/29f23e9d-en>
22. The World Bank. Migration and Remittances: Eastern Europe and Former Soviet Union [online]. Washington: The World Bank, 2006. 213 s. ISBN 978-0-8213-6233-4. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na:
[https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUK Ewib8PH01Nn3AhWKtKQKHSF0AWoQFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2Fdocumentation.lastradainternational.org%2Fsidocs%2F285%2520Migration%2520Remittances%2520\(World%2520Bank\).pdf&usg=AOvVaw23mrR6Sh-w1lzFep_K19BE](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUK Ewib8PH01Nn3AhWKtKQKHSF0AWoQFnoECAQQAQ&url=https%3A%2F%2Fdocumentation.lastradainternational.org%2Fsidocs%2F285%2520Migration%2520Remittances%2520(World%2520Bank).pdf&usg=AOvVaw23mrR6Sh-w1lzFep_K19BE)
23. ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY SR. Zoznam zamestnaní s nedostatkom pracovnej sily, [online]. Bratislava: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, 2022. [cit. 2022-05-12]. Dostupné na: https://www.upsvr.gov.sk/sluzby-zamestnanosti/zamestnavanie-cudzincov/zoznam-zamestnani-s-nedostatkom-pracovnej-sily.html?page_id=806803

Zákony a smernice

24. § 23a) zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20060101.html>
25. § 29 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20060101.html>
26. § 58 zákona č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/404/20220330>
27. Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/5/20060101.html>
28. Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov. Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-14]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2001/311/20220401>

29. Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-11]. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2011/404/20220330>
30. Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
Slov-lex.sk. [online]. [cit. 2022-05-13]. Dostupné na: https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2002/480/vyhlasene_znenie.html